

E DREJTA PARLAMENTARE DHE POLITIKAT LIGJORE

2001

Në këtë numër:

Opinione për Politikat Ligjore

- Akti i Lirisë së Shtypit

E Drejta Parlamentare

- Iniciativa ligjvënëse e deputetëve:
Instrument real apo formal
- Roli i specialistëve dhe i shoqërisë civile në procesin e hartimit të projektligjeve

3

**Botimi i Qendres Studimore
Mbi Praktikat Parlamentare
Dhe Demokratike**

PERMBAJTJA E REVISTES:

Numri III, viti 2001

Faqe

Opinione mbi politikat ligjore:

Anarkia si e kundërt me lirinë e shtypit	
- Halil Lalaj, Deputet, Kryetar i Komisionit të Përhershëm për Mjetet e Informimit Publik	5
Një nismë e domosdoshme ligjore	
- Teodor Laço, Deputet, Anëtar i Komisionit të Përhershëm për Mjetet e Informimit Publik	12
Një ligj për shtypin apo kundër shtypit? Debat mbi projektligjin “Akti i Lirisë së Shtypit”	
- Alban Bala, Korrespondent i radios “Europa e Lirë”	16

Informacion mbi legjisllacionin e miratuar në Kuvend	23
E Drejta Parlamentare	

Iniciativa ligjvënëse e deputetëve: Instrument real apo formal?	31
- Haxhi Aliko, Deputet	
Roli i specialistëve dhe i shoqërisë civile në procesin e hartimit të projektligjeve	36
- Njazi Jaho, Jurist, Komiteti Shqiptar i Helsinkit	

Informacion mbi veprimtaritë e organizmave ndërkombëtare. Leon Shestani	42
Botime të Kuvendit	

Një fillim i mbarë...	46
- Zana Bufi, Kuvendi, Sektori i Kërkimit dhe Biblioteka	

Përmbledhja e përkthyer në anglisht:	48
- Opinione mbi politikat ligjore	
- Informacion mbi legjisllacionin e miratuar në Kuvend	

TABLE OF CONTENTS:

3rd Issue, year 2001

	Page
Opinions about Legal Policies:	3
Anarchy, opposite of freedom of media	5
- Halil Lalaj, MPs, Chief of Parliamentary Committee for Means of Public Information	
A necessary legal initiative	12
- Teodor Laço MPs, Member of Parliamentary Committee for Means of Public Information	
A Law in favor or against the press? Debate about the draftlaw “Act of Press Liberty”	16
- Alban Bala, journalist	
Information on Laws Passed by Assembly	23
Parliamentary Law:	
Legal Initiative of MPs: a formal or real instrument?	31
- Haxhi Aliko, MPs	
Role of Experts and Civil Society in the legislative drafting process	36
- Njazi Jaho, Lawyer, Albanian Helsinki Committee	
Information about International Assemblies’ Activities, Leon SHESTANI	42
Publications of the Assembly:	
A good start..	46
- Zana Bufi, Sector of Research and Library, Assembly	
Summary in English :	48
- Opinions about Legal Policies	
- Information about Laws Passed by the Assembly	

Kjo rubrikë synon paraqitjen e politikave ligjore, në mënyrë të paanshme dhe objektive. Publiku dhe subjektet e interesuara duhet të jenë të qartë për debatin politik dhe për qëndrimet e forcave të ndryshme politike për çështje të rëndësishme që prekin interesa të një kategorie të gjerë njerëzish. Publiku është njëkohësisht dhe zgjedhësi, dhe, në këtë kontekst ai duhet të ndërgjegjësohet për qëndrimet dhe pikëpamjet e forcave të ndryshme politike. Në këtë numër të Revistës është përzgjedhur projektligji “Për Prokurorinë në Republikën e Shqipërisë” si një çështje ligjore e rëndësishme në kuadrin e reformave institucionale në vendin tonë.

Anarkia si e kundërt me lirinë e shtypit

Nga Halil Lalaj

Deputet

Kryetar i Komisionit të Përhershëm

për Mjetet e Informimit Publik

Grupi Parlamentar i PS

Që kur më 3 shtator 1997 u shfuqizua ligji i atëhershëm i shtypit e deri më sot, nuk është plotësuar ende detyrimi i vetëm i një neni të vetëm të mbetur, sipas të cilit “Liria e shtypit mbrohet me ligj”. Komisioni i Përhershëm për Mjetet e Informimit Publik i Kuvendit të Shqipërisë, në bashkëpunim me Institutin e Studimeve Publike dhe Ligjore, jo thjesht për të përmbushur një detyrim të paplotësuar, ngarkoi një grup pune të cilit i vuri detyrë t’u paraqiste gazetarëve një projekt për të diskutuar bashkërisht rreth tij. Tashmë, për më se dy muaj ky projekt është në duart e njerëzve të medias, jo vetëm përmes publikimit në një nga organet e shtypit të përditshëm dhe në revistën “Media Shqiptare”, por edhe si botim i veçantë. Njëherësh, me projektin janë njohur edhe organizma e organizata profesioniste të fushës, veçojmë këtu Artikullin XIX (Londër), Institutin e Shoqërisë së Hapur (Budapest) dhe organizma politikë, si Këshilli i Evropës dhe OSBE-ja.

Çfarë është arritur dhe ç’përmban në vetvete ky projekt?

Si rregull, një ligj i çfarëdoshëm synon disa norma rregulluese, të cilat në vetvete përbëjnë në një farë mase edhe kufizime, për t’u vënë në shina kjo ose ajo fushë e veprimtarisë përkatëse. Përsa i përket projektit për ligjin e shtypit, puna është disi më ndryshe. Në rastin në fjalë, parësore nuk është si të caktohen rregulla kufizuese për fushën, d.m.th. kufizime për shtypin, por kufizime për të tjerët, me synimin e shpallur që në ballafaqimin e tij me cilindo pushtet tjetër, shtypi të ndjehet realisht i mbrojtur.

Kjo është ana parimore e problemit. Për t'u realizuar është gjetur edhe praktika përkatëse. Konkretisht, u zgjodhën për t'u marrë në shqyrtim ligjet e disa vendeve: italiane, gjermane, çeke, daneze, norvegjeze e suedeze, bashkë me ekspertiza të ndryshme dhe një numër rekomandimesh të organizmave politike, si Këshilli i Europës ose të organizatave ndërkombëtare profesioniste. E vërteta është se këto ligje, që janë në përdorim në vendet e sipërpërmendura, janë pak a shumë të përafërta, por edhe diferencat nuk janë të pakta. Një vëzhgim i kujdesshëm i veçon ato pa vështirësi.

Pasi u zgjodhën pikat më të rëndësishme të fushës që kanë nevojë për rregullim, ekspertët ishin të një mendjeje për t'u marrë zgjidhjet ose përcaktimet përkatëse më të spikatura, njëherësh më të përparuara, me qëllim që ato të bëheshin pjesë e ligjit shqiptar. Gjithashtu, u përkujdesëm të përfshinim sa të ishte e mundur edhe disa nga rekomandimet e organizmave të ndryshëm profesionale ose politike, lindur vitet e fundit si refleks i praktikave zbatuese, por që ne nuk i kishim hasur në ligjet e konsultuara.

Përmes këtyre dy anëve, në funksion të qëllimit kryesor të shpallur, pra, për një liri garantuar të shtypit dhe mbrojtje të posaçme ligjore të gazetarëve në funksionin e tyre për informimin e publikut, "Akti i Lirisë së Shtypit" synon të rregullojë marrëdhënie të rëndësishme, siç janë ato midis shtypit dhe publikut ose midis gazetarit dhe lexuesit, midis gazetarit dhe shtetit, po deridiku, së paku në linjat më kryesore, edhe midis gazetarit e punëdhënësit të tij dhe, së fundi, marrëdhëniet me Urdhrin e Gazetarit, si autoritet rregullues.

Projekti është i konceptuar në dy pjesë dhe secila prej tyre ka katër kërre të shkurtër. Në kreun "E drejta për informim" mund të veçonim nenin 16, që bën fjalë për *mbrojtjen e burimit të informacionit*, si pjesë e kësaj të drejte. Në të gjitha ligjet e konsultuara ky nen gjendet i përfshirë. Diferencat na kanë nxitur të kërkojmë më të avancuarën. Në të vërtetë, ligji çek na u duk më i përshtatshmi për ta pasur si bazament në zgjedhjen që ne do të bënim. Ndoshta edhe për faktin se një ekspertizë e Këshillit të Europës

kishte vërejtur një hap të rëndësishëm në atë ligj, sipas të cilit të drejtën e mbrojtjes së burimit ua garantonte jo vetëm gazetarëve, por edhe personave të tjerë që, për shkak të lidhjeve profesionale me gazetarin, marrin pjesë në përgatitjen e informacionit. Megjithatë grupi i punës shkoi më tej, duke marrë jo vetëm përcaktimin e mësipërm, por përfshiu edhe një rekomandim të Federatës Ndërkombëtare të Gazetarëve, sipas të cilit duhet të vihen në mbrojtje jo vetëm pohimet e të dhënat e mbledhura, por edhe ato që quhen prova materiale, kërkesë që nuk ndeshet në ligjet e shqyrtuara. Përsa u përket kufizimeve të këtij çasti, që i përmban çdo legjislacion, janë përfshirë vetëm rastet më të skajshme, kur bëhet fjalë për zbulimin e autorëve të krimeve të rënda kundër jetës e shëndetit të njerëzve ose kur bëhet fjalë për krime të rënda e kur janë konsumuar të gjitha rrugët e tjera për zbulimin e tyre, gjë për të cilën është gjykata ajo që vendos.

Gjithnjë kemi pasur mendimin se në projektligj janë zbatuar përkufizimet më të përparuara. Le të marrim p.sh., nenin 27 “*Kufizimi i përgjegjësisë penale të shtypit*”. Në këtë nen, në përputhje edhe me Kodin Penal, si dhe me procedurat e parashikuara nga Kodi i Procedurës Penale, jepet e drejta për hapa të skajshëm, siç është bllokimi i shpërndarjes së shtypit kur është fjala për vepra që provokojnë luftë, thirrje për armatosje, nxitje të urrejtjes dhe të grindjeve ndërmjet kombësive, racave dhe feve, thirrje për urrejtje nacionale ose përhapje të informatave të rreme e që ngjallin panik. Deri këtu nuk ka asgjë të re në formulim, sepse kjo ndeshet thuajse në të gjitha ligjet e cilitdo vendi dhe është gjetur në pajtim edhe me nenin 10 të Konventës Europiane për të Drejtat e Njeriut ku, krahas afirmimit të së drejtës së individit për të kërkuar, marrë e përhapur informacion dhe ide, me çfarëdo mjeti dhe pavarësisht nga kufijtë, parashikohen edhe kufizime kur është fjala për sigurinë kombëtare, sigurinë publike, mbrojtjen e dinjitetit të të tjerëve etj. Të gjitha këto janë të njohura, siç është mjaft interesante të vëresh se si luhet në këtë hapësirë kufizimesh jo vetëm nga media me mënyrat e saj rrëshqitëse, por edhe nga të gjitha gjykatat, nga më të ultat e deri në Gjykatën Europiane për të Drejtat e Njeriut.

Edhe në këtë çështje nuk ka pse të mos e nënvizojmë një të veçantë, çka në të vërtetë është një përgjigje për një pyetje praktike: Cili do të jetë qëndrimi kur burimi i thirrjes për dhunë, nxitje urrejtjeje etj. etj. nuk vjen nga kjo ose ajo gazetë, ky ose ai subjekt transmetues radioteleviziv? Edhe për këtë pikë ligjet e konsultuara nuk e japin një përgjigje, ndonëse shqetësimi është ngritur prej kohësh nga Qendra Ndërkombëtare kundër Censurës (Artikulli XIX). Është kjo arsyeja që grupi u nxit të formulojë një dispozitë si kjo: “Me përjashtim të dispozitave penale për bashkëpunimin, organi i shtypit ose drejtuesit e tij, përjashtohen nga ndjekja penale në të gjitha rastet kur transmetojnë ide, pikëpamje, komente dhe opinione të tjerëve, të cilat përbëjnë vepër penale, në qoftë se kanë evidencuar qartazi autorin e ideve, pikëpamjeve, komenteve ose opinioneve, si dhe dukshëm kanë përjashtuar çdo lidhje të tyre me përmbajtjen e ideve, pikëpamjeve, komenteve dhe opinioneve, të specifikuar si më sipër” (Neni 27, pika 2).

Mund të vijojnë argumentet në dobi të idesë se në këtë projekt vërtet janë parapëlqyer dispozita nga më mbështetëset për shtypin. Mund të bindemi për këtë duke iu drejtuar përsëri një çasti të skajshëm, siç është *censura paraprake*, të cilën e ndalojnë të gjitha kushtetutat demokratike. Por ama të gjithë kanë formuluar edhe rastet përjashtimore. Kështu edhe ligjet e konsultuara i numërojnë rastet kur mund të konfiskohet një botim. Projekti në fjalë përsëri e tenton një vështrim të vetin, që në thelb do të thotë: botimi nuk i nënshtrohet kurrfarë censure, ajo mund të zbatohet vetëm në shpërndarje. E veçanta është se kur një organ shtypi diku gjetkë konsumon, bie fjala, veprën e thirrjes për dhunë, shteti ndërhyt jo vetëm për të ndaluar shpërndarjen e botimit, por bllokton e sekuestron edhe disketa, lastra, filma, kaseta e gjithçka tjetër që ka të bëjë me materialin objekt i sekuestros. Projekti ynë këtë aspekt e ka përjashtuar.

Të mos keqkuptohemi. Nuk mendojmë se ky projekt përmban vetëm zgjidhjet më të mira dhe si i tillë është i paqortueshëm. Madje ka dispozita që duhen ndrequr, siç ka të tjera të diskutueshme. Në këta dy-tre muaj janë gjallëruar opinionet, siç bëhen edhe sugjerime dashamirëse. Tërheq

vëmendjen, për shembull, *e drejta për replikë*. Në fakt, ky kre është nga më të përpunuarit në projekt. Por po aq ka zgjuar diskutime e kundërshti, sidomos nga recensues të huaj. Arsyeja kryesore mendoj se vjen nga që jo të gjitha legjislacionet e praktikojnë atë, kështu është i pranishëm edhe disponimi për ta kundërshtuar. Gjithsesi, nëse praktika amerikane replikën e sheh si ndërhyrje në pavarësinë botuese, në Europë kjo e drejtë në përgjithësi funksionon rregullisht. Konventa Europiane për Televizionin Ndërkufitar, e ratifikuar nga Shqipëria më 1999, kërkon nga palët të ofrojnë në ligj të drejtën e replikës. Në atë Konventë thuhet: “Çdo palë transmetuese do të sigurojë që çdo person fizik ose juridik, pavarësisht kombësisë e vendbanimit, do të ketë mundësinë të ushtrojë të drejtën e replikës”.

Në të vërtetë e drejta për replikë vjen si kufizim për lirinë e shprehjes dhe si hapësirë për lirinë e individit. Pra, vihen përballë dy të drejta, të dyja të rrahura dhe të mbrojtura gjerësisht. Një barazpeshë midis këtyre dy të drejtave do të ishte shumë e dobishme. Një opinion i dytë, ndoshta disi më oportun, nuk e kundërshton replikën, por për mendimin tim i heq asaj lëngun, duke zbritur në përkufizime që i ngushtojnë hapësirat e saj, madje duke humbur fare kuptimi i mirfilltë dhe duke kaluar thjesht në korrektive faktesh e të dhënash. Prandaj dhe kundërshtohet prerë replika për opinionet. Po nëse ato janë fyese e denigruese? Logjika kundërshtuese thotë: “Shko në gjykatë, pasi atje ke mbrojtje sipas dispozitave penale për fyerjen e shpifjen.” Kjo është e vërtetë, madje në gjykatat tona janë dosjet mal me aktpadi për fyerje e shpifje dhe shpesh përfundimet kanë qenë të disfavorshme për gazetarët. Kjo është edhe një arsye që, nisur nga kushtet tona, të parapëlqejmë idenë e replikave detyruese, gjë që besojmë se shkarkon mjaft procese penale. Problemi, gjithësesi mbetet i diskutueshëm.

E diskutueshme nuk është vetëm kjo çështje. Ajo që ka zgjuar më shumë diskutime e kundërshti është pjesa e dytë e projektit, e cila përmban veprimtarinë rregulluese përmes Urdhrit të Gazetarit. Në të vërtetë, njëri nga nenet, pikërisht neni 33, ku kërkohet regjistrimi i detyrueshëm i gazetarëve në Urdhër, bie në kundërshtim me parimin e lirisë gazetareske

dhe me konceptin e gazetarisë si profesion i lirë. Grupi i punës, pas këshillimeve me ekspertë të fushës, është tërhequr tashmë nga ky koncept. Por mbetet për t'u përshtatur në një frymë tjetër, brenda koncepteve të anëtarimit vullnetar, çka është pranuar nga ekspertët e huaj, sidoqë ky çast parapëlqehet të bëhet më shumë me nisma vetërregulluese të gazetarëve, se sa nga lart, me ligje. Përvojat nuk mungojnë si për njëjërën dhe për tjetrën rrugë.

Megjithatë, pozicionet nga shtrihen kundërshtitë jo gjithnjë janë të besueshme e serioze. Ka mosnjohje, për shembull, të thuash se Këshilli Kombëtar i Urdhrit na u ngritka nga lart, nga Komisioni për Mjetet e Informimit Publik, kur ky Komision ka të drejtën për të ngritur vetëm një Këshill të Përkohshëm, për një vit, e që nga ana e vet ky i fundit nuk ka asnjë të drejtë tjetër veçse të hapë një regjistër të gazetarëve, na duket se shpreh mungesë dëshire për t'u njohur me ligjin. Organet e veta drejtuese nuk i zgjedh asnjë strukturë e shtetit, por vetëm gazetarët me votën e tyre. Por ka edhe një reagim, për të mos prishur në një farë mënyre një *statusquo*. Kjo është sidomos e ndjeshme te ata që drejtojnë shoqatat. Megjithatë, më mirë të jemi të rezervuar për komente.

Tashmë një debat është hapur, opinione janë dhënë nëpër konferenca, në shtyp e gjetkë. Besoj se ai ndihmon për të listuar më shumë argumente pro dhe kundër. Ligjvënësi ndjehet i gatshëm të zgjedhë atë variant që do të jetë më i pëlqyeshëm për masën e gazetarëve dhe më i përshtatshmi për rrethanat tona. Duke hedhur për koment disa linja, mendoj se ato janë edhe nevoja të fushës për t'u rregulluar me ligj. Sepse, në fund të fundit, na duhet të zgjedhim, e kemi për detyrë të zgjedhim midis nevojës për rregullim dhe anarkisë.

Duke komentuar atë çka sjell ky projekt për Lirinë e Shtypit, është e kuptueshme të mos ndash komentet për këtë çështje nga opinioni për gjendjen e fushës. Në këtë veshtrim, mund të themi se rrethanat e kanë sjellë median në rangun e njërit prej pushteteve nga më të privilegjuarit. Shoqëria e sotme vazhdon të vrasë mendjen si e si të forcojë dita ditës pushtetet, si të theksojë

pavarësinë e tyre nga njëri-tjetri si rruga më efektive e rritjes së përgjegjshmërisë së një shoqërie, për të përballuar sfidat. Por, paralel me këtë, njëherësh e vret po aq mendjen si të vërë rregulla funksionimi sa më të sakta, në mënyrë që rritja e pushtetshmërisë së pushteteve të ecë në kah të kundërt me mundësinë e abuzimit me pushtetin.

Me median ndodh disi ndryshe. Ndoshta për faktin se pushtetet e tjera, veç e veç ose marrë së bashku, të vetmen opozitë të shpallur kanë shtypin. Shoqëria e ka në vëmendje mbrojtjen e saj nga secili prej këtyre pushteteve ose aleancave midis tyre. Megjithatë, përvoja tregon se një minimum rregullash nuk e dobësojnë aftësinë mbrojtëse e as sulmuese të shtypit. Madje, ato vetëm e bëjnë atë më serioz e më të mprehtë. Mungesa e këtyre rregullave ligjore për shtypin, por edhe shpërfillja e disa rregullave etike, të shkruara e të pashkruara nga ana e këtij të fundit, kanë sjellë një shqetësim, çka shfaqet dukshëm në raportet e tij me shoqërinë. Është e rrezikshme kur shtypi si pasuri e shoqërisë dhe brenda diversiteteve të veta, nga opozitë ose oponentë me pushtetet, rrëshqet në kaos e anarki, deri në regres kundër vetvetes. Në çastet e para kjo gjendje sjell pështjellime në shtresa e grupime të ndryshme të shoqërisë, sjell shqetësime doemos edhe në struktura të ndryshme të shtetit. Por vjen një çast që mjedisi ngopet me banalen, të keqen, të ertën, me udhëkryqet, ngopet me sensacionin e manipulimin, deri atje sa të humbë ndjeshmërinë dhe të bëhet indiferent ndaj shtypit ose medias në përgjithësi.

Më duket se edhe ne jemi duke e vuajtur këtë gjendje dhe ky më ngjan se është një shqetësim i madh dhe që nuk mund të ndreqet me asnjë rrugë tjetër, me asnjë kod, përveçse me procese të reja brenda vetë bashkësisë së shtypit. Një masë mbrojtëse, një nga masat e rëndësishme, por jo e vetmja, për ta nxjerrë atë nga degradimi është edhe hartimi i këtij minimumi rregullash dhe gjetja e një mënyre që përgjegjësia e shtypit të jetë e vëzhgueshme dhe e monitorueshme, që edhe përgjegjshmëria e tij të vijë në rritje.

Një nismë e domosdoshme ligjore

Nga Teodor Laço

Deputet,

Anëtar i Komisionit të Përhershëm

për Mjetet e Informimit Publik

Grupi Parlamentar e Djathta e Qendrës

Nga pamundësia e një ligji të vërtetë për shtypin, i cili në shoqërinë totalitare shpallej hapur si një armë e partisë për edukimin komunist të masave punonjëse, te ligji i shtypit i vitit 1993, problematikë për disa sanksione të ashpra, tek ai i vitit 1997 që theu rekordin e çdo lakonizmi (“Shtypi është i lirë, liria e shtypit mbrohet me ligj”), deri te projekti “Akti i lirisë së shtypit” - 2001, ka kaluar më se një dekadë.

Ligji i vitit '93, një model i huazuar prej ligjit të një landi gjerman, u keqkuptua dhe në ndonjë rast u keqpërdor prej segmentesh të papërgjegjshme, për të ndëshkuar disa guxime gazetareske që delnin prej kornizave dhe që u interpretuan si “nxjerrje sekreti shtetëror”. Kam pasur ratin të shprehem në shtyp edhe në ato ditë kur u dënuan gazetarët e “Koha Jonë”. Megjithatë, po të përjashtojmë ndonjë paqartësi që krijonte penalizime, edhe ai ligj s’mund të thuhet se ishte antidemokratik.

Ligji i vitit '97, që e përmbloodhi gjithë thelbin e lirisë së shtypit në një seancë të marrë nga Kushtetuta e SHBA-së, në krye të herës, duket se i kënaqi profesionalistët e shtypit, por lehtësisht u kuptua se ky formulim, synonte më shumë të ëmbëlsonte pushtetin e katërt, sesa të zbatohet tepër seriozisht. Mirëpo, në një vend me tradita të pakta të lirisë, ku etika nuk përfillet, një ligj kaq i cunguar rrezikoi të mbillte anarki mediatike, “ha Muço pi Muço”, gjë që në ndonjë rast edhe ka ndodhur! Nga ana tjetër, ai nuk i përjashtoi penalizimet, sepse aktet që merren si shpifje ose fyerje

publike janë të parashikuara si çështje penale, ndërsa sipas shembujve më të mirë të botës, ato duhen trajtuar si çështje civile. Këtë vërejtje e ka bërë edhe ekipi i monitorimit të shtypit të organizmave të OKB-së.

Ndërkohë, prej 10 vjetësh nga njëri ligj te tjetri, nuk mund të quhet e madhe për një shtet ku gjymtyrët ecin në harmoni. Por ne s'mund të mburremi se gjendemi brenda kësaj kategorie të lartë qytetërimi, demokracie e drejtësie dhe as të këtij niveli qeverisjeje. Kjo ndërkohë mund të quhet “shumë” për një vend me tranzicionin më të turbullt nga ish-qerthulli lindor. Vëmendja e ligjvënësve dhe sidomos e Qeverisë, prej nga buron shumica e projekteve, duhej të kishte qenë më e madhe sepse, ndonëse kanë qenë të pranishme ligjet e përmendura, në të vërtetë mund të thuhet se shtypi ka ecur pa e pasur ligjin nëpër këmbë dhe nga ana tjetër, zyrtarët janë sjellë shpesh me shtypin në mënyrë emocionale ose politikisht të qëllimshme, pa e çarë kokën për lirinë e tij. Vetëkuptohet, një ligj i ri për shtypin, është i domosdoshëm, jo vetëm për shkak të pushtetit që ka shtypi por pikërisht sepse asnjë pushtet nuk mund të ushtrohet mirë dhe drejt pa pasur rregulla të gjithëpranuara. Përndryshe... rroftë anarkia!

Duke vëzhguar ndryshimet në mënyrën e të jetuarit dhe të të menduarit të qytetarit shqiptar gjatë kësaj demokracie të brishtë, nuk është e vështirë të vëresh se, krahas rritjes së interesit të tij për shtypin, gati si në një etje zhuritëse, si dhe një dozë jo e pakët naiviteti për ta besuar çdo gjë që nxin faqet e gazetave, pikërisht për shkak të kësaj “besueshmërie”, ka një zhgënjim kundërshtues sa herë duket ose provohet se informacioni ka qenë i rremë. Ethja e sensacionit dhe shpesh tendenca politike kanë sjellë në shtyp dyndjen e hamendjeve, të trillimit, të lajmit të sajuar ose thjesht të shpifjes. Shtypi duhet të matet mirë që të mos e teprojë zullumin në këtë fushë, përndryshe do t'i hapë gropën vetes! Gënjeshtra i ka këmbët e shkurtra, kurse këmbëngulja për ta përdorur shtypin si një armë që shkrehet nga supi, do s'do sjell humbjen e besimit të lexuesit, humbjen e interesit dhe rënien e tirazhit, gjë që ka ndodhur edhe këtu. Kjo marrëdhënie e re midis shtypit dhe konsumatorit të tij është një arsye tjetër e fortë për të përligjur paraqitjen e këtij akti.

“Akti i lirisë së shtypit” ka ngjallur diskutime, madje edhe fare të skajshme, deri në mospranimin e plotë të tij. Kjo është një provë më shumë për domosdoshmërinë e tij. Tani që projektin e kemi, të hartuar me më profesionalizëm dhe konsulencë sesa të mëparshmit, do t’ia vliente që me të të jemi të kujdesshëm dhe të mos sillemi si ata që bashkë me ujin e pistë, flakin edhe foshnjën.

Disa nënvizime të mijat, renditur sipas rrjedhës së projektit dhe jo sipas rëndësisë, do të ishin:

1. Përkufizimi i termit “gazetar” (neni 3/1) nuk është i plotë. Statusin e gazetarit mund ta kenë edhe individë që nuk merren në mënyrë ekskluzive me këtë profesion, njerëz që dikur e kanë ushtruar atë me sukses dhe më pas janë përkushtuar në fusha të tjera, por pa e lënë mënjanë “hobin” e tyre, sidomos, nëse aderojnë në shoqatat e njohura profesionale ose nëse gjendet ndonjë shteg që “Urdhri i gazetarit” të zerë vend jo si një detyrim i diktuar prej ligjvënësve, po si një dokument i pranuar e i nënshkruar prej vetë profesionistëve të gazetarisë. Mund të duket sikur përcaktimi i saktë i termit nuk ka shumë rëndësi, sepse me të ose pa të askujt nuk i ndalohet e drejta e të shkruarit, mirëpo, sa më përfshirës të jetë përcaktimi i termit, aq më shumë individë që i turren këtij profesioni, do të kenë mbi vete detyrimet ligjore, çka do të ndikojë për ta sjellë shtypin në parametra normalë.

2. Kërkesa, që kryeredaktori të jetë anëtar i Urdhrit të Gazetarit (Neni 7/ a), meqë siç do të shprehem më poshtë, ky kre është tepër i diskutueshëm, më duket si një lloj diktati që s’mund të ketë vend në një ligj demokratik.

3. Kreu II (E drejta për informim) lë ende pezull disa pikëpyetje. Ato burojnë nga vetë natyra e kësaj të drejte, që përbën një nga mbështetjet kryesore për pushtetin e katërt. Nëse nuk do të përcaktohen rregulla të qarta për të drejtën e informimit, atëherë çdokush që është i interesuar ta fshehë ose ta manipulojë informacionin, do të gjejë brenda vetë ligjit shumë shtigje për të shpëtuar pa u lagur. Janë disa nene të lëna hapur për ekuivoke që e krijojnë këtë përshtypje. Te “Parimi i mosdiskriminimit” (Neni 15), ndonëse ndalohet privilegji dhe diskriminimi nga ana e autoritetit publik, nuk jepet

asnjë referencë nga Kodi Civil për përgjegjësitë që rrjedhin nga ky veprim. Te neni 16 (“Mbrotjtja e burimit të informacionit”, pika 4/b në të dy variantet, le hapësirë për interpretime subjektive nga autoritetet gjyqësore, gjë që mund t’i sjellë pasoja të rënda burimit të informacionit (individë ose grupe), çka është krejt e pritshme në një klimë të ndezur të krimit të gjakmarrjes si e jona. Nuk përcaktohet, gjithashtu, asnjë sanksion për rastin e kundërt, domethënë kur burimi është përdorur padrejtësisht.

Kreu më i diskutueshëm është ai për “Urdhrin e gazetarit”. Debati këtu prek thelbin: Duhet apo s’duhet ky urdhër? Dihet se ka një “Urdhër të Mjekut”, por këtu analogjia nuk ndihmon shumë, sepse mjeku si profesionist ka bërë betimin e Hipokratit, që e detyron ndër të tjera të japë ndihmën e tij sa herë i kërkohet. Në mjekësi interpretimi i faktit është strikt dhe subjektivizmi ose gabimi kanë pasoja të drejpërdrejta për jetën, që do të thotë se edhe përgjegjësia është e tillë. Në këtë rast, shteti, s’mund të rrijë indiferent. Një “Urdhër Gazetari” siç jepet në projekt, mund të krijojë paralelizmin me një shoqatë të komanduar nga shteti, ku aderimi bëhet për forcë a detyrim profesioni, kurse përjashtimi e ndëshkimi “shtetërisht”. Nuk di nga është vjelë kjo përvojë, por në kushtet tona kur shteti me fijen e tij ka dorë të përpunojë shumë opinione dhe ta përdorë ose ta mjelë median në mënyra të ndryshme, ky Urdhër ka rrezik të kthehet në të kundërtën e qëllimit, pra në një lloj censori të ligjëruar, që vepron në prapaskenë kundër kujtdo që i duket “rebel”!

Nëse duhet një mekanizëm për të rregulluar raportet midis profesionistëve të gazetarisë, këtë le ta vendosin ata vetë në marrëveshje midis shoqatave dhe pa cenuar lirinë e kurrkujt, madje edhe në ato raste kur, pa shkelur ligjet, gazetari shfaqet kryeneç, i pabindur ose “kryengritës”. Një demaskim i përligjur nga kolegët, kur gazetari shkel Kodin Etik, ka peshë më të rëndë sesa pezullimet ose çregjistrimet nga “Urdhri”.

Një ligj për shtypin apo kundër shtypit? Debat mbi projektligjin "Akti i Lirisë së Shtypit"

Nga Alban Bala

Korrespondent i radios "Europa e Lirë"

Marrëdhëniet e shtetit shqiptar me shtypin, të paktën në dhjetë vitet e fundit, asnjëherë nuk kanë qenë idilike, por kanë ardhur gjithnjë duke u ashpërsuar. Kjo perspektivë duket se do të bëhet më e ndjeshme nëse Kuvendi do të miratojë një projektligj të ri, të mbiquajtur Akti i Lirisë së Shtypit.

Sipërmarrja e Kuvendit, për t'i garantuar shtypit sa më parë lirinë e shprehjes dhe një mbrojtje juridike, është një hap që duhet përgëzuar. Por shtypi ka sot nevojë më shumë se për paprekshmëri. Atij i duhet një kuadër ligjor, i cili t'i kthejë dinjitetin e humbur nëpër betejat politike.

Duhet pranuar se ashtu si çdo aspekt tjetër i jetës shqiptare, shtypi po përjeton krizën e tij më të thellë, një krizë që buron pikë së pari nga misioni politik që ai i ka ngarkuar vetes, në emër të mbijetesës ekonomike dhe të pragmatizmit të botuesve. Kjo krizë shfaqet jo vetëm përmes shkretëtirës së ideve, por kryekrejtë përmes sipërmarrjeve ekstramediatike ose, thënë më troç, përmes zhvendosjes së qëllimit të pushtetit të katërt në kolonë të pestë të tri pushteteve të tjera. Për këtë arsye unë mendoj se një ligj për shtypin është më i brishtë se, të themi, një ligj për policinë ose për mbledhjen taksave, dy instrumente që mbajnë në këmbë vetë shtetin.

Shtypi ka arritur, që mes një beteje shumë të ashpër, si gjatë viteve 1992-1997 e sidomos gjatë katër viteve të fundit, ta fitojë lirinë e tij. Tani ai nuk ka më tema tabu, nuk ekzistojnë çështjet dhe individët e paprekshëm dhe

kjo pikë mbetet meritë e shtypit dhe e guximit të njerëzve të tij, veçmas e atyre pranë opozitës.

Por për të blerë lirinë e humbur, në një shoqëri paskomuniste, shtypi është detyruar ta tejkalojë të drejtën e tij. Me një fjalë, shtypi shqiptar i ka blerë shumë shtrenjtë fitoret e tij. Ai ka nxitur në vend një polarizim të skajshëm politik dhe ka institucionalizuar një zhargon epitetesh, i cili nuk njihej më parë në të folmen e gjerë qytetare. Për faj të gjuhës së shterrur që gazetaret (nuk) njohin, publiku është sot para shtrëngesës, që të komunikojë me 200 fjalët më të domosdoshme, ku mugojnë jo vetëm sinonimet dhe cilësorët, por vetë konceptet.

Duke humbur misionin, shtypi ka humbur aktualisht edhe objektin e punës së tij. Lajmet që përcillen në media shumë rrallë kanë vlera informative, ndërsa gazetatat, falë ndikimit njëzënor politik dhe cektësisë profesionale, edhe pse të ndara në kampe, janë kthyer në gjedhe monotone të njëra-tjetrës.

Për këtë shkak, ndjeshmëria publike në vend është sot më e ulëta e dhjetë viteve të fundit. Në tregun e gazetave, tirazhin e zbehtë të shitjeve ende e përcakton çmimi. Ky proces është shoqëruar me një zbatice të patregueshme etiko-morale në një rrafsh mbarëshoqëror.

Në një studim për median të kryer nga Qendra Shqiptare e Kërkimeve Ekonomike, analisti Preç Zogaj shprehet pa asnjë fije humori se “gazetat sportive mbesin të vetmet që nuk e shtrembërojnë të vërtetën e lajmeve të tyre”. Ky tregues është tragjik për një shoqëri, e cila kërkon të strukturojë instrumente jetëgjata për një vetërregullim të brendshëm të funksioneve.

Përvojat ligjore në marrëdhëniet e shtypit me shtetin deri tani kanë qenë të dështuara. Ky precedent i jep këtij *momentum-i* ligjbërës më shumë peshë. Një ligj për shtypin, i mbiqajtur “modeli i Westfalisë”, u zhbë pasi synonte vendosjen e shtypit nën një kontroll formal, gjë që shkonte ndesh me frymën e zhvillimeve të fundit europiane. Dështimi i ligjit të parë për shtypin buroi nga pavarësia e pamundur e gjykatave, në një vend ku mungonte tradita e demokracisë perëndimore.

Në këmbë të tij, Kuvendi pasardhës vendosi të bënte një show: ai miratoi një ligj-tip lojë-fjalësh, me dy nene, për shtypin, ku sanksionohet se shtypi është i lirë dhe se liria e shtypit mbrohet me ligj. Por kësaj here politika çoi në gjykatë mbi 50 gazetarë, tërësisht prej shtypit të opozitës, dhe një numër i konsiderueshëm prej tyre morën edhe penalizime. Të paktën pesë prej tyre janë ende të angazhuar në procese gjykimi që vazhdojnë. Për këtë shkak një ligj, i cili kërkon ngritjen e një Urdhri të Gazetarëve, ishte si një muzikë për veshët e mi. Përpara se projektligji të bëhej gati, Halil Lalaj më tha në një intervistë për radion “Europa e Lirë” se ky ligj do të ndërpriste praktikën e dërgimit të gazetarëve në Gjykatë. Por Akti i Lirisë së Shtypit është shumë më zhgënjyes se një premtim i tillë vagullor. Në pjesën e parë, ai nuk i shton shumë praktikës së përkufizuar deri tani në legjislationin në fuqi, si në Kodin e Procedurës Penale, ashtu edhe në atë Civile. “Akti...” është, megjithatë, më i detajuar dhe kjo shënon një anë pozitive të tij. Por çfarë është Urdhri i Gazetarëve, kush e drejton atë dhe kujt i shërben ai? Këto elemente gjejnë në “Aktin e Lirisë së Shtypit” shtrembërimin flagrant të konceptit të Lirisë së Shtypit, si dhe një mbrojtje të fuqishme të gjendjes aktuale të tij.

Problemi kryesor i projektligjit është ligjësimi që ai i bën varësisë së Urdhrit të Gazetarit nga Komisioni Parlamentar i Mjeteve të Informimit Publik.

Neni 35 pika 2 i “Aktit..” përcakton shprehimisht se “në muajin tetor të çdo viti kalendarik, Këshilli Kombëtar i Urdhrit i paraqet Komisionit Parlamentar të Mjeteve të Informimit Publik raportin e veprimtarisë së tij njëvjeçare, i cili shqyrtohet në një mbledhje të veçantë të Komisionit”. Cila është arsyeja që përfaqësuesit më të lartë të atyre që mbikëqyrin politikën dhe jetën e vendit të paraqiten për raportim përpara një komisioni parlamentar, të kontrolluar dhe drejtuar politikisht? Pse edhe për gazetarët caktohet e njëjta praktikë që zbatohet, të themi për Avokatin e Popullit, i cili në fund të fundit zgjidhet nga parlamenti dhe për një marrëveshje fjalësh quhet “i pavarur”?

Shpjegimi vjen më poshtë, brenda projektligjit, po kaq i qartë sa emri i tij: edhe Urdhri i Gazetarit do të zgjidhet nga një komision politik i parlamentit, për të qenë më pas “i pavarur”. Në qoftë se projektligji do të kërkonte që Urdhri të hartonte një raport vjetor dhe këtë për dijeni t’ia përcillte publikut, Presidentit, Kryeministrit, Kuvendit, KE-së, BE-së, OSBE-së etj., asgjë e keqe nuk do të jehonte prej kësaj. Por neni 64, pika 1 dhe 2 përcakton se “Komisioni i Mjeteve të Informimit Publik në Kuvendin e Shqipërisë, mbi bazën e propozimeve nga shoqatat, organizatat profesionale ose grupet e gazetarëve dhe në bashkëpunim të ngushtë me to, brenda tre muajve nga data e hyrjes në fuqi të këtij ligji, miraton Këshillin e Përkohshëm Kombëtar të Urdhrit...Këshilli i Përkohshëm Kombëtar i Urdhrit, i cili ushtron funksionet e tij përgjatë një viti nga momenti i krijimit, përbëhet nga 7 anëtarë dhe është i ngarkuar me detyrën e organizimit të mbledhjes formuese të Urdhrit”. Pra, Urdhri fillestar të Gazetarit e themelon Kuvendi, i cili ka një shumicë politike dhe një interes të skajshëm për ta neutralizuar shtypin.

Neni 64/6, i cili ia përjashton megjithatë atributet ekzekutive Këshillit të Përkohshëm, sqaron se brenda 30 ditëve nga formimi, ky Këshill ka për detyrë të nisë hartimin e Regjistrimit të Gazetarëve, një tjetër “libër magjie”, që bie era politike. Sipas ligjit, në Regjistrin e Gazetarëve shënohen ata gazetarë profesionistë, që “kanë vendosur marrëdhënie të rregullta pune me organin ku punojnë, kanë nënshkruar një kontratë pune për më shumë se 12 muaj dhe plotësojnë kriteret profesionale të përcaktuara nga Urdhëri” (neni 36, pika 2).

Kriteret profesionale përfshijnë arsimin e lartë, ku nuk përjashtohet asnjë degë e tij (neni 37/1).

Kriteret juridike kërkojnë që anëtarë i Urdhrit të mos jetë ndjekur penalisht, të paktën tre vjet përpara datës së regjistrimit në Urdhër (neni 37/2). Ky kusht përjashton automatikisht nga e drejta e anëtarësimit një numër gazetarësh të opozitës, të cilët janë përballur me gjykime civile tepër të diskutueshme.

Shtypi duhet të jetë i pari që duhet ta marrë seriozisht lajmin se niveli më i lartë i korrupsionit në vend gjallon në organet e drejtësisë. Mjafton të kujtohet rasti i Shemsi Peposhit, i cili u dënua nga Gjykata e Faktit në Tiranë me rreth 600 mijë lekë gjobë, vetëm pse i kërkoi znj. Monika Kryemadhi, të sqaronte akuzat që iu bënë asaj publikisht nga opozita.

Nëse “Akti..” miratohet me një kushtëzim të tillë përjashtues, i gjithë procesi i formimit të Urdhrit, i cili në vetvete shënon një hap para, do të kompromentohej rëndë dhe do të kthehej në një bumerang të rrezikshëm, duke prishur përfundimish ekuilibrat e politikës në rrafshin e komunikimit masiv.

Në nenin 46 pika 2, projektligji i garanton një leje ligjore ndërhyrjes politike në jetën e shtypit. Kjo pikë saktëson se “Në rastet kur numri i anëtarëve të Këshillit Kombëtar zbret nën numrin ligjor të tij apo kur Këshilli nuk e siguron kuorumin e nevojshëm për të paktën tre mbledhje të njëpasnjëshme në një afat dymujor, ose kur Këshilli nuk mund të sigurojë shumicën vendimmarrëse për të paktën tri mbledhje të njëpasnjëshme në një afat dymujor, atëherë Komisioni i Përhershëm i Mjeteve të Informimit Publik organizon thirrjen e mbledhjes së përgjithshme të Urdhrit, me qëllim zëvendësimet ose organizimin e zgjedhjeve të reja në Këshill”. Kjo do të thotë se për çfarëdo arsye politike, për veprim ose mosveprim të Këshillit të Përgjithshëm të Urdhrit në kundërshtim me vijën politike të shumicës së Komisionit të Përhershëm të Mjeteve të Informimit Publik, shumica parlamentare mund të provokojë ribërjen e kryesisë së Urdhrit në përputhje me interesat e saj. Varësia e Urdhrit të Gazetarëve nga shumicat parlamentare me këtë nen është e sanksionuar. Për këtë arsye, unë mendoj se detyra e Komisionit të Përhershëm Parlamentar të Medias mbaron me përpilimin e këtij projektligji dhe me ndryshimin e tij në favor të pavarësisë së shtypit si institucion në tërësi dhe si njësi editoriale në veçanti. Më duhet të pohoj se në ligj mbisundon një prikje e kundërt me këtë.

Urdhri i Gazetarit në tërësi është konceptuar i pavarur nga botuesit e shtypit, por jo i pavarur nga politika. Këshilli Kombëtar, i cili siç thamë më

lart mund të kontrollohet nga shumica politike e vendit si organ vendimor, gëzon në çdo kohë të drejtën e shkarkimit të Drejtorit Ekzekutiv, i cili kryeson Komisionin Disiplinor. Kjo i paragjykon thelbësisht të gjitha masat disiplinore që mund të vendosë Urdhri, duke ia humbur atij vetë, me ligj, besueshmërinë.

Urdhri i Gazetarit ka fuqi ekzekutive dhe kjo është një gjë e mirë. Siç është parashkruar, ai supozohet se e mbron gazetarin nga keqtrajtimi profesional dhe financiar, ai e mbron atë ligjërisht dhe përçon në publik një klimë pajtimi mes audiencave të ndryshme, sot për sot të organizuara mbi baza politike.

Një ndër pikat e rëndësishme të këtij projektligji ka të bëjë me rrugët e financimit të veprimtarisë së Urdhrit. Pika 2 e nenit 40, lidhur me “Burimet financiare të Urdhrit”, saktëson se ai mund të subvencionohet edhe nga buxheti i shtetit.

Kjo pikë është më mirë të mos jetë, ndërsa me krijimin e Urdhrit, shteti mund t’i dhurojë atij një mjedis për zhvillimin e veprimtarisë, si dhe një bazë logjistike, pa pasur nevojë ta parashkruajë këtë në ligj. Ndikimi i këtyre subvencioneve është i dyfishtë, pasi ai mund të prishë ballancën politike të drejtimit të Urdhrit. Po ashtu, kjo i jep hapësirë Kontrollit të Shtetit t’i bëjë presion Urdhrit përmes së drejtës që ai ka sipas nenit 42/3 për të kontrolluar mënyrën e administrimit të këtyre subvencioneve. Kjo do të kompromentonte marrëdhëniet e Urdhrit me instancat shtetërore nga njëra anë dhe me gazetat kritike ndaj qeverisë, nga ana tjetër.

“Akti..” saktëson në nenin 55/2 se ai “synon krijimin e një praktike unike në trajtimin e shkeljeve të mundshme të këtyre normave”. Kjo gjë nënkupton se Urdhri do ta ngrejë gjykimin etik të shtypit mbi bazën e precedentit. Por si do të sillet Urdhri deri në krijimin e një precedenti fillestar? Kjo pyetje mbetet pa përgjigje dhe ndoshta ajo flen në sirtaret e Komisionit të Përhershëm të Mjeteve të Informimit Publik.

Në mbyllje, më duhet të pranoj se projektligji i “Aktit të Lirisë së Shtypit” nuk vuan nga probleme të formulimit, por ai mbart të meta serioze në

mënyrën sesi është konceptuar. Në qoftë se organi suprem i shtypit do të jetë një komision parlamentar i kontrolluar nga politika korrente, shtypi shqiptar do të jetë përgjithnjë një shërbëtor i keq i atyre që kërkojnë që në Shqipëri të mos ketë asnjëherë një opinion publik kritik dhe aktiv, gjykues dhe të informuar. Dhe kjo është humbja më e madhe për vendin, i cili ka nevojë urgjente të zhvillojë mekanizma të brendshëm vetërregullues, mekanizma moralë dhe autoritete të besueshme qytetare, që t'i japin legjitimitet pushtetit politik, i cili e ka humbur besueshmërinë dhe etikën.

Informacion mbi legjislacionin e miratuar në Kuvend

Kjo rubrikë synon dhënien e një informacioni mbi legjislacionin e miratuar rishtazi, duke patur parasysh se njohja fillestare e legjislacionit përbën një nga elementet vitale të një shoqërie demokratike. Lidhja midis qytetarëve dhe qeverisë së tyre është e fortë vetëm atëhere kur shqetësimet e tyre, pra, të publikut pasqyrohen në legjislacionin përkatës. Qytetarët që e konsiderojnë qeverinë e tyre si legjitime, ka më shumë të ngjarë që t'i binden edhe ligjeve të saj. Në të njëjtën kohë, synohet t'i vihet në ndihmë subjekteve publike dhe private që “konsumojnë” ligje për një kuptim të shpejtë dhe objektiv të legjislacionit të miratuara rishtazi në Kuvend.

1. Ligj nr. 8691, datë 16.11.2000 “ Për prodhimin dhe tregtimin e duhanit dhe të cigareve”

Ky ligj ka për qëllim të rregullojë prodhimin, tregtimin e duhanit të papërpunuar, përpunimin industrial, tregtimin e duhanit të përpunuar dhe të produkteve të tij ne Republikën e Shqipërisë. Për mbikëqyrjen dhe kontrollin e prodhimit dhe të tregtimit të duhanit dhe të produkteve të tij, ligji ngarkon Ministrinë e Bujqësisë dhe të Ushqimit. Persa i përket kontrollit fiskal, kjo realizohet nga Ministria e Financave në përputhje me legjislacionin ne fuqi. Prodhuesit e duhanit, sipas ligjit, prodhojnë gjethe duhani për treg, mbi bazën e kontratës së shkruar të prodhimit, me persona juridikë e fizikë, vendas dhe të huaj, të regjistruar si grumbullues e përpunues industrialë të duhanit në regjistrat e strukturave të Ministrisë së Bujqësisë dhe të Ushqimit në rrethe. Këto subjekte pajisen me leje grumbullimi nga Ministria e

Bujqësisë dhe Ushqimit. Prodhuesit e duhanit janë të detyruar që çdo fillim viti, brenda 31 majit, të bëjnë deklaratë me shkrim, në strukturat e Ministrisë së Bujqësisë dhe Ushqimit në rreth, me të dhënat faktike për vendin e prodhimit, sipërfaqen, tipin, llojin dhe prodhimin e pritshëm të duhanit. Pranë këtyre strukturave duhet të mbahet regjistri i prodhuesve të duhanit dhe i sipërfaqeve të kultivuara me duhan. Prodhuesit dhe importuesit e produkteve të duhanit duhet të regjistrojnë markat e tyre në Regjistrin e Markave pranë Ministrisë së Bujqësisë dhe të Ushqimit. Produktet e duhanit, të prodhuesve të vendit ose të importit, të pranishme në tregun shqiptar, duhet të tregtohen vetëm me pullë fiskale, të ngjitur në ambalazhin përdorues, nën letrën e tejdukshme të paketës. Për nxitjen, zhvillimin dhe garancinë e prodhimit, të përpunimit dhe të tregtimit të duhanit dhe të produkteve të tij, ligji krijon Agjencinë Kombëtare të Duhan-Cigareve, me statusin e personit juridik, pa qëllim fitimi. Ligji parashikon kundërvajtje administrative për shkelje të vecanta të ligjit, të cilat dënohen me gjobë. Gjoba mund të jetë nga 20 mijë lekë deri në një milion lekë dhe mund të shoqërohet me sekuestrim. Dënimet dhe masat administrative vendosen nga organet përkatëse të Ministrisë së Financave dhe nga inspektorët e Agjencisë Kombëtare të Duhan-Cigareve pranë Ministrisë së Bujqësisë dhe të Ushqimit.

Ky ligj ka 26 nene dhe ka hyrë në fuqi më 18.01.2001. Botuar në Fletoren Zyrtare nr.45, 2000, faqe 1991.

2. Ligj nr. 8693, datë 23.11. 2000 “Për ratifikimin e “Amendamentit të Konventës Financiare ndërmjet qeverisë së Republikës të Shqipërisë dhe Mediocredito Centrale- Itali për financimin e përbërësve të asistencës teknike për ndërmarrjen e ujërave dhe të ndërhyrjeve infrastrukturore në rrjetin hidrik, në kuadër të projektit të rehabilitimit të rrjetit hidrik të Tiranës”

Amendamenti nr.1 bën dy ndryshime në Konventën Financiare ndërmjet qeverisë së Republikës të Shqipërisë dhe Mediocredito Centrale- Itali për

financimin e përbërësve të asistencës teknike për ndërmarrjen e ujërave dhe të ndërhyrjeve infrastrukturore në rrjetin hidrik, në kuadër të projektit të rehabilitimit të rrjetit hidrik të Tiranës. Konventa është firmosur në 11 maj 2000. Ndryshimet që behen nëpërmjet këtij Amendamenti konsistojnë në:

- Kontratat në lidhje me projektin që parashikon pika 1.2 e Konventës do të trajtohen sipas procedurave të përzgjedhjes së Bankës Botërore për prokurorimin e shërbimeve, të punimeve dhe mallrave, duke mbajtur parasysh specifikën e kredisë italiane.
- Përqindja e “përrjashtimit” e pranuar për secilën nga kontratat e pikës më sipër, fiksohen në maksimumin 35% të vlerës së kontratës.

Ky ligj ka 2 nene dhe ka hyrë në fuqi më 29.12.2000. Botuar në Fletoren Zyrtare nr.40, 2000, faqe 1902.

3.Ligj nr. 8694, datë 23.11.2000 “Për ratifikimin e marrëveshjes për konsolidimin e borxhit të jashtëm të Shqipërisë, në bazë të termave të referencës së Klubit të Parisit, të 22 korrikut 1998, ndërmjet qeverisë së Republikës të Shqipërisë dhe qeverisë së Republikës Italiane”

Marrëveshja për konsolidimin e borxhit të jashtëm të Shqipërisë, në bazë të termave të referencës së Klubit të Parisit, të 22 korrikut 1998, ndërmjet Qeverisë së Republikës së Shqipërisë dhe Qeverisë së Republikës Italiane, ratifikuar me ligjin nr.8694 ka për objekt reduktimin dhe riorganizimin e borxhit të Republikës së Shqipërisë. Përfaqësuesit e Qeverive të Vendeve Kreditore pjesëmarrëse, vënë në dukje nëpërmjet kesaj Marrëveshje, masat e forta ekonomike dhe financiare në programin e rimëkëmbjes të ndërmarrë nga Qeveria e Republikës së Shqipërisë dhe të mbështetura nga ESAF, e aprovuar nga Bordi Ekzekutiv i FMN në 13 maj 1998. Theksohet rëndësia që ka zbatimi i plotë dhe i vazhduar i këtij programi dhe në vecanti rivitalizimi i sektorit prodhues të ekonomisë dhe përmirësimi i financave publike dhe menaxhimit të këmbimit valutor. Borxhet për të cilat bëhet riorganizimi janë si më poshtë:

- a) kreditë komerciale të garantuara ose të siguruara nga qeveritë e vendeve kreditore pjesëmarrëse ose institucioneve të tyre përkatëse, duke pasur maturitet fillestar më shumë se 1 vit dhe që i janë dhënë Qeverisë së RSH ose institucioneve të saj përkatëse, ne bazë të një marrëveshje të përfunduar para 30 shtatorit;
- b) hua nga qeveritë ose institucionet përkatëse të vendeve kreditore duke pasur maturitet më shumë se 1 vit dhe që i janë dhënë Qeverisë së RSH ose institucioneve të saj, ose janë mbuluar nga garancia e RSH ose institucioneve të saj përkatëse, në bazë të një marrëveshjeje që është përfunduar përpara 30 shtatorit.

Me qëllim që të sigurojë trajtim të krahasueshëm të borxhit ndaj gjithë kreditorëve privatë ose publikë, Qeveria e Republikës së Shqipërisë, në bazë të marrëveshjes, vetangazhohet të negociojë menjëherë për rregullimet mbi uljen e borxhit me gjithë kreditorët e jashtëm.

Ky ligj ka 2 nene dhe ka hyrë në fuqi më 29.12.2000. Botuar në Fletoren Zyrtare nr.40, 2000, faqe 1903.

4. Ligj nr. 8695, datë 23.11.2000 “Për ratifikimin e “Marrëveshjes për konsolidimin e borxhit të jashtëm të Shqipërisë, në bazë të termave të referencës së Klubit të Parisit, të tetorit 1999, ndërmjet Qeverisë së Republikës të Shqipërisë dhe Qeverisë së Republikës Italiane”

Objekt i kësaj marrëveshje është shtyrja e disa borxheve, për kapitale e interesa, me skadencia dhe afate të ndryshme të përcaktuara në nenin 1 të marrëveshjes. Borxhet e përmendura në nenin 1 të marrëveshjes do të rimbursohen dhe kthehen në valutën e përcaktuar në kontratë ose në marrëveshjet financiare përkatëse nga Qeveria e Republikës së Shqipërisë tek SACE dhe Mediocredito Centrale mesatarisht në 10 këste gjashtë mujore, të barabarta dhe të njëpasnjëshme, me skadencë të parë në 30 qershor 2001 dhe e fundit në 31 dhjetor 2005.

Ky ligj ka 2 nene dhe ka hyrë në fuqi më 31.12.2000. Botuar në Fletoren Zyrtare nr.41, 2000, faqe 1863.

5. Ligj nr. 8696, datë 23.11.2000 “Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në Konventën e Vjenës “Për të drejtën e traktateve”

Nëpërmjet aderimit në Konventa e Vjenës “Për të drejtën e traktateve”, Republika e Shqipërisë merr përsipër të zbatojë detyrimet dhe parashikimet e kësaj Konvente lidhur me traktatet me shtete të tjera. Në kuptimin e konventës me “traktat” kuptohet një marrëveshje ndërkombëtare, i përfunduar midis shteteve në formë shkresore dhe udhëhequr nga e drejta ndërkombëtare, i cili, pavarësisht nga emërtimi i tij i vecantë, është i materializuar në një dokument të vetëm apo dy ose më shumë dokumente që lidhen me njëri-tjetrin. Konventa parashikon rregulla lidhur me përfundimin dhe hyrjen në fuqi të traktateve si dhe kur një person konsiderohet si përfaqësues i një shteti, miratimin e tekstit të traktatit, etj. Në një seksion të vecantë Konventa parashikon mënyrën e bërjes së rezervave si dhe pranimin e kundërshtimit të rezervave. Në pjesën e tretë të Konventës parashikohen rregulla lidhur me respektimin, zbatimin dhe interpretimin e traktateve. Në vazhdim parashikohen rregulla për amendamentet dhe modifikimet e traktateve. Në pjesën e fundit të Konventës parashikohen rregulla lidhur me pavlefshmërinë, përfundimin dhe pezullimin e veprimit të Traktatit.

Ky ligj ka 2 nene dhe ka hyrë në fuqi më 29.12.2000. Botuar në Fletoren Zyrtare nr.40, 2000, faqe 1913.

6. Ligj nr. 8697, datë 23.11.2000 “Për ratifikimin e Marrëveshjes së huasë ndërmjet Qeverisë së Republikës të Shqipërisë dhe Qeverisë Greke për projektin e infrastrukturës sociale për sektorin e arsimit”

Marrëveshja e huasë ndërmjet Qeverisë së Republikës të Shqipërisë dhe Qeverisë Greke për projektin e infrastrukturës sociale për sektorin e arsimit, ratifikuar me ligjin 8697, ka për objekt dhënien e një huaje deri në 1 500 000 000 GRD nga huadhënësi (pala greke) për projektin e rindërtimit të shkollave egzistuese dhe ndërtimin e shkollave të reja sipas një liste të miratuar nga huadhënësi. Huamarrësi (pala shqiptare), sipas marrëveshjes

merr përsipër të kontribuojë me sigurimin e tokës që kërkohet për ndërtimin e shkollave të reja. Gjithashtu, huamarrësi merr përsipër të mbulojë të gjitha shpenzimet në lidhje me të gjitha studimet, projektet e nevojshme dhe infrastrukturën. Norma e interesit të aplikueshëm për këtë hua do të jetë 5% në vit. Huamarrësi duhet të kthejë huanë e plotë në 37 këste gjysmë-vjetore. Në Marrëveshjen e Huasë parashikohen gjithashtu, rregulla që lidhen me përfaqësimin dhe garancitë, kushtet për disbursimin, rastet e mospagesave si dhe mënyrën e zgjidhjes së mosmarrëveshjeve. Palët kanë rënë dakord që Gjykatat e Republikës Greke do të kenë juridiksionin për të dëgjuar dhe vendosur cdo padi dhe konflikt.

Ky ligj ka 2 nene dhe ka hyrë në fuqi më 28.11.2000. Botuar në Fletoren Zyrtare nr.43, 2000, faqe 1936.

7. Ligj nr. 8698, datë 23.11.2000 “Për ratifikimin e “Marrëveshjes së huasë ndërmjet Qeverisë së Republikës të Shqipërisë dhe Qeverisë Greke për projektin e infrastrukturës sociale për sektorin e shëndetësisë”

Nëpërmjet kësaj Marrëveshjeje, huadhënësi (pala greke) pranon t’i japë një hua palës shqiptare deri 1 500 000 000 GRD për t’u përdorur ekskluzivisht për blerjen e pajisjeve të Maternitetit të Ri të Tiranës, i cili është pjesë përbërëse e spitalit Universitar Obstetrik Gjinekologjik. Huamarrësi (pala shqiptare) merr përsipër të mbulojë të gjitha shpenzimet që i referohen transferimit dhe instalimit të pajisjeve. Norma e interesit të aplikueshëm për këtë hua do të jetë 5% në vit. Huamarrësi duhet të kthejë huanë e plotë në 37 këste gjashtë-mujore. Në Marrëveshjen e Huasë parashikohen gjithashtu, rregulla që lidhen me përfaqësimin dhe garancitë, kushtet për disbursimin, rastet e mospagesave si dhe mënyrën e zgjidhjes së mosmarrëveshjeve. Palët kanë rënë dakord që Gjykatat e Republikës Greke do të kenë juridiksionin për të dëgjuar dhe vendosur cdo padi dhe konflikt.

Ky ligj ka 2 nene dhe ka hyrë në fuqi më 28.11.2000. Botuar në Fletoren Zyrtare nr.43, 2000, faqe 1949.

8. Ligj nr. 8699, datë 23.11.2000 “Për ratifikimin e Konventës-Kuadër Evropiane “Për bashkëpunimin ndërkufitar të bashkësive vendore e të autoriteteve territoriale dhe të dy protokolleve shtesë të saj”.

Konventa-Kuadër Evropiane “Për bashkëpunimin ndërkufitar të bashkësive vendore e të autoriteteve territoriale dhe të dy protokolleve shtesë të saj” ratifikuar me ligjin 8699 ka si objekt nxitjen e bashkëpunimit ndërkufitar ndërmjet bashkësive ose autoriteteve territoriale që janë nën juridiksionin e saj dhe bashkësive ose autoriteteve territoriale që janë në kompetencë të palëve të tjera kontraktuese. Në kuadrin e Konventës konsiderohet si bashkëpunim ndërkufitar cdo mirëkuptim që synon të forcojë e të zhvillojë fqinjësinë ndërmjet bashkësive ose autoriteteve territoriale që varen nga dy ose shumë palë kontraktuese, si dhe lidhja e marrëveshjeve dhe bashkëpunimet e nevojshme për këtë qëllim. Shtetet palë të Konventës duhet të favorizojnë nismat e bashkësive dhe autoriteteve territoriale. Gjithashtu, në rastin e një bashkëpunimi ndërkufitar sipas kësaj Konvente, shteti që është palë do të shikojë mundësinë për t’i akorduar bashkësive ose autoriteteve territoriale pjesëmarrëse të njejtat lehtësi si në rastin kur bashkëpunimi do të ushtrohet në planin e brendshëm. Shteti palë në Konventë duhet të japë sa të jetë e mundur informacionet që i kërkohen nga një palë tjetër kontraktuese, me qëllim që të lehtësojë vënien në zbatim të detyrimeve të Konventës.

Ky ligj ka 2 nene dhe ka hyrë në fuqi më 31.12.2000. Botuar në Fletoren Zyrtare nr.41, 2000, faqe 1873.

9. Ligj nr. 8700, datë 23.11.2000 “Për anëtarësimin e Laboratorit të Testimit të Farave dhe Fidanëve në shoqatën ndërkombëtare të Testimit të Farave (ISTA)”

Ligji nr.8700 ka për objekt anëtarësimin e Laboratorit Kombëtar të Testimit të Farave dhe Fidanëve pranë Ministrisë së Bujqësisë dhe të Ushqimit në Shoqatën Ndërkombëtare të Testimit të Farave (ISTA), si autoritet i emëruar nga Qeveria e Republikës së Shqipërisë. Objekti parësor

i ISTA është të zhvillojë, miratojë dhe të bëjë procedurat standarde për kampionizimin dhe testimin e farërave dhe të nxisë zbatimin njëloj të këtyre procedurave për vlerësimin e farërave që shkëmbehen në rrugë tregëtare. Gjithashtu, kjo organizatë synon nxitjen aktive për kërkime shkencore në të gjitha fushat që lidhen shkencën dhe teknologjinë e farërave. Cdo anëtar në ISTA duhet të paguajë një kuotizacion vjetor. ISTA organizohet sipas statutit ku cdo anëtar përfaqësohet dhe merr pjese në marrjen e vendimeve.

Ky ligj ka 3 nene dhe ka hyrë në fuqi më 31.12.2000. Botuar në Fletoren Zyrtare nr.42, 2000, faqe 1915.

Iniciativa ligjvënëse e deputetëve: Instrument real apo formal?

Haxhi Aliko
Deputet

Neni 81, paragrafi i parë i Kushtetutes së Republikës të Shqipërisë përcakton: “ Të drejtën për të propozuar ligje e ka Këshilli i Ministrave, çdo deputet si dhe 20 mijë zgjedhës”. Mbi bazën e kësaj të drejte kushtetuese është hartuar edhe neni 125 i Rregullores së Kuvendit të Republikës së Shqipërisë, i cili është mbartur pa asnjë ndryshim nga Kushtetuta. Madje e drejta e iniciativës ligjvënëse e deputetëve është e garantuar edhe nga Dispozitat Kushtetuese të vitit 1991.

Pra, ka plot 9 vjet që deputetët e Kuvendit të Shqipërisë gëzojnë këtë të drejtë ligjvënëse, por është shumë e dyshimtë në se gjatë këtyre 9 vjetëve të veprimtarisë së Kuvendit demokratik, të jenë propozuar 9 projektligje nga vetë deputetët. Statistikat tregojnë se që nga 5 korriku i vitit 1991, kur është miratuar ligji i parë nga Kuvendi i parë pluralist i Shqipërisë dhe deri sot, janë miratuar 1146 akte ligjore, ku pothuajse të gjithë janë propozuar nga Këshilli i Ministrave apo nga Presidenti. Kaq do të mjaftonte që pyetjes së shtruar, që në titullin e këtij referati, t’i jepet një përgjigje e prerë: kjo e drejtë e iniciativës ligjvënëse të deputetëve, ka mbetur një instrument formal. Kështu do të shprehej një njeri skeptik, kurse unë nuk i përkas kësaj kategorie, prandaj do të përpiqem të argumentoj se një përgjigje e tillë nuk mund të përlligjej plotësisht dhe për pasojë nuk mund të pranohej pa komente. Jam i bindur se ka një sërë shkaqesh të rëndësishme, që kanë ndikuar fuqishëm në mosshfrytëzimin e kësaj të drejte nga ana e deputetëve. Do të përpiqem të rendis e të komentoj disa prej këtyre shkaqeve, të cilat i vlerësoj si më të rëndësishmet dhe me ndikim më të fuqishëm në këtë dukuri.

Parlamenti shqiptar i dalë nga zgjedhjet pluraliste, si hapi i parë i madh i vendosjes së demokracisë në Shqipëri, vihej përballë detyrës madhore për krijimin *ex novo* të të gjithë legjislacionit, për një sistem të ri politik, ekonomik dhe social, i cili duhej të ngrihej mbi gërmadhën që la prapa diktatura komuniste e përmbysur. Lipsej kështu, një veprimtari ligjvënës e gjithanshme dhe tepër intensive, e cila do të kërkonte angazhimin e gjatë të Kuvendit, në disa legjislatura. Hartimi i shumë ligjeve themelore: Kushtetuta, kuadri ligjor për pushtetin gjyqësor, për sistemin financiar dhe fiskal, për pronën private dhe pronësinë dhe shumë e shumë të tjera, kërkonin detyrimisht vullnet politik maksimal, predispozim për konsensus politik dhe në mënyrë të pashmangshme edhe përvojë e kompetencë politike, juridike dhe ekonomike, të cilat vështirë se mund të gjëndeshin në masën e mjaftueshme në shoqërinë shqiptare pas diktaturës. Asistenca e kualifikuar e vendeve demokratike euroatlantike ishte e domosdoshme dhe ajo iu ofrua Shqipërisë në mënyrë tepër gjeroze nga komuniteti ndërkombëtar. Në këto kushte, ishte gati e pamundur që të gjente vend iniciativa ligjvënës e deputetëve të rinj shqiptarë dhe, për këtë arsye plotësisht të përligjur, nuk ka pse të shprehim keqardhje.

Jo më pak ndikim në frenimin e iniciativës ligjvënës të deputetëve ka pasur dhe atmosfera e hiperpolitizuar konstante gjatë gjithë periudhës së tranzicionit në Shqipëri. Për shkaqe të mirënjohura e të kuptueshme prej të gjithëve, të katër Kuvendet që kanë dalë nga zgjedhjet politike pluraliste, kanë pasur të njëjtën karakteristikë themelore: dominimin e ekzagjeruar të njëjës parti politike – mbi 60%. Vazhdimisht, gjatë 9 vjetëve, opozita ka qenë tepër modeste numerikisht në Kuvend. Në këto kushte, shumica parlamentare identifikohet spontanisht me ekzekutivin dhe çdo iniciativë ligjvënës, nga Qeveria, nga grupi i deputetëve ose nga deputetë të veçantë, automatikisht identifikohet dhe integrohet si vullnet i shumicës, të partisë së tyre. Deputeti shqiptar vazhdon ta konsiderojë veten shumë më tepër si përfaqësues dhe militant të partisë së tij sesa i zgjedhësve. Një psikozë e tillë e përgjithshme e bën krejt të pavlefshëm faktin që ai, deputeti, ka të

drejtë, madje dhe për detyrë, për të iniciuar veprime ligjvënëse. Edhe kur ka ndodhur në Kuvend të paraqiten projektligje nga një grup deputetësh (këto raste janë tepër të pakta), gjithnjë ato kanë qenë të nxitura nga Qeveria ose nga hallka të tjera të shtetit për të përshpejtuar miratimin e tyre. Po ashtu, ka ndodhur (gjithnjë mjaft rrallë), për të njëjtat arsye psikologjike, që iniciativat ligjvënëse reale të deputetëve të ndryshojnë vullnetarisht autorësi dhe të paraqiten nga ekzekutivi.

Përvoja e gjatë politike dhe veçanërisht ajo demokratike janë faktorë të një rëndësie madhore që ndikojnë fuqishëm në funksionimin normal dhe efektiv të Parlamentit. Demokracia që u vendos në Shqipëri dhe krijimi i ekonomisë së tregut nuk mund të trashëgonin dhe as të adaptonin asnjë nga ligjet e mëparshme të diktaturës dhe ekonomisë së centralizuar dhe të planifikuar. Gjithçka duhej hartuar nga e para dhe për këtë, më tepër se çdo gjë tjetër, kërkohej kualifikim dhe përvojë e mjaftueshme parlamentare, veçanërisht në procesin ligjvënës. Pikërisht këto dy kërkesa nuk mund të plotësoheshin, duke i marrë të gatshme nga të tjerët. Ato do të ishin vetëm shqiptare sepse deputetët e Kuvendit mund të jenë vetëm shqiptarë dhe sepse vetëm ata do të shqyrtojnë, do të propozojnë amendamente, do të miratojnë ose do të rrëzojnë me votim një projektligj. Meqenëse deputetë të tillë të gatshëm nuk mund të kishte, e vetmja mundësi ishte që përvoja e domosdoshme të fitohej gjatë procesit të vetëdemokratizimit të Shqipërisë. Por jeta politike shqiptare, me veçoritë e tepruara të saj, imponoi ndërrime të shpeshta në Kuvend (4 zgjedhje për 9 vjet), aq sa në Kuvendin e sotëm, vetëm 30% e deputetëve kanë pasur fatin të rizgjidhen, kurse 70% e tyre janë fare të rinj në kuptimin më të plotë të fjalës. Në kushte të tilla, kur në çdo Kuvend të ri shumica dërrmuese e deputetëve, pas betimit, duhet të nisin veprimtarinë e tyre ligjvënëse me leximin dhe përvetësimin e Rregullores së Kuvendit, zor se mund të arrihet që brenda një kohe të shkurtër, madje tepër të shkurtër, të mund të vënë në përdorim të drejtën kushtetuese të iniciativës ligjvënëse.

Konkretizimi i iniciativës ligjvënëse nga ana e deputetit, përveç përvojës parlamentare, kërkon domosdoshmërisht edhe një *background* juridik, politik, ekonomik dhe kulturor të përcaktuar. Formimi i këtij statusi është një proces i gjatë shkollimi, akumulimi informacioni, përpunimi dhe hulumtimi vetjak në një sfond të qendrueshëm demokratik. Të gjitha këto premisa të domosdoshme, me përjashtim të shkollimit bazë parauniversitar dhe universitar, mungonin tërësisht në periudhën e gjatë 45-vjeçare të diktaturës. Ato do të mund të krijoheshin vetëm gjatë demokracisë, periudhë tepër e shkurtër, vetëm 9 vjet deri sot. Por edhe shkollimi nuk luajti ndonjë rol të dukshëm, sepse në Kuvendet e Shqipërisë, për shkak të motiveve të forta politike që determinonin seleksionimin e kandidatëve për deputetë, u bë një përfaqësim krejt i ndryshëm dhe i veçantë nga ai i parlamenteve të vendeve të tjera me demokraci të konsoliduar. Kështu, Kuvendi Shqiptar ka sot vetëm 3% të deputetëve juristë dhe 18% ekonomistë, ndërsa pjesa tjetër janë specialistë të fushave të tjera; përbërje e cila është përafërsisht e njëjtë edhe në legjislaturat e mëparshme që nga viti 1991. Nuk është e vështirë të merret me mend se sa pak shanse kishte që të krijohej te deputetët aftësia profesionale ligjvënëse, dhe për më tepër, të përdorej kjo aftësi për konceptimin, hartimin dhe paraqitjen e projektligjeve që lindnin mbi bazën e iniciativës ligjvënëse që u garanton atyre Kushtetuta.

Deputetëve shqiptarë u kanë munguar edhe disa kushte të tjera që do të favorizonin kualifikimin e tyre si ligjvënës. Skedari i literaturës politike në bibliotekat e Shqipërisë ishte rigorozisht i njëanshëm: vetëm literaturë politike marksiste-leniniste. Ato kurrsesi nuk mund të shërbenin si vendi ku politikanët e rinj shqiptarë të periudhës së demokracisë do të mund të gjenin literaturën e nevojshme për vetaftësimin dhe vetëkualifikimin e tyre, për të përballuar mandej kërkesat që u vinte përpara veprimtaria e tyre parlamentare. Vetëm pas disa vjetësh pas vitit 1991 u arrit të krijohej një bibliotekë deri-diku e specializuar pranë Kuvendit, por përdorimi modest i gjuhëve të huaja perëndimore nga ana e deputetëve, do të përbënte një faktor kufizues për përfitimin e përvojës parlamentare të demokracive euroatlantike.

Pranë Kuvendit, si pjesë e administratës së tij, nuk qe e mundur të krijohej dhe të organizohej një strukturë shërbimi në dispozicion të deputetëve, që të kontribuonte në kualifikimin e përshtetshëm të tyre. Është e vërtetë se shumë projekte të huaja (sidomos ai i IRI-t) dhe mjaft OJQ kanë kryer veprimtari të shumta dhe kanë botuar shumë materiale në shqip, por auditorët e tyre kanë ndryshuar shpesh për shkak të zgjedhjeve politike të shpeshta, duke pakësuar dukshëm efektivitetin e tyre. Edhe vizitat e grupeve të deputetëve në parlamentet e vendeve demokratike nuk i kanë shërbyer aq shumë kualifikimit individual, për shkak të subjektivizmit politik në përbërjen dhe keqorganizimin e tyre. Pra, nuk është e vështirë të merret me mend se sa pak është përfituar nga përvoja parlamentare botërore në nxitjen e iniciativës ligjvënëse të deputetët e rinj shqiptarë.

Duhet përmendur edhe një faktor tjetër me efekt negativ në nxitjen e kësaj iniciative. Kuvendit të Shqipërisë i ka munguar dhe vazhdon t'i mungojë edhe sot një strukturë e posaçme, e cila mund të emërtohej p.sh. byroja juridike, ku të grupoheshin disa juristë me kualifikimin e nevojshëm. Kjo strukturë të shërbente si njësi ku të realizohej këshillimi, promovimi dhe përpunimi i ideve apo iniciativave ligjvënëse të deputetëve, gjithashtu, edhe për transformimin e tyre në projektligje. Është vërtet e pakuptueshme se përse nuk është arritur deri më sot të krijohet ky sektor pranë administratës së Kuvendit.

Një kompjuter vetjak është sot një pajisje e domosdoshme për çdo kabinet, është një instrument real. Por sa kohë që personi që punon në këtë kabinet nuk di ta përdorë atë, kjo pajisje mbetet një instrument formal. Prandaj deputetët shqiptarë duhet të përvetësojnë sa më shpejt dhe sa më mirë të gjithë instrumentet e nevojshme legjivënëse, në mënyrë që të bëhet realitet kjo e drejtë e tyre kushtetuese.

Roli i specialistëve dhe i shoqërisë civile në procesin e hartimit të projektligjeve

Nga Njazi Jaho

Jurist,

Komiteti Shqiptar i Helsinkit

Hartimi i projektligjeve, siç dihet, është një proces sa i rëndësishëm, aq edhe i brishtë. Në hartimin e tyre duhet të ngarkohen specialistët më të mirë. Kam parasysh këtu jo vetëm juristët, por edhe specialistët e fushave të tjera. Kjo ka të bëjë me cilësinë e projektit dhe synimet që nëpërmjet tij mendohet të arrihen. Roli i specialistëve dhe i shoqërisë civile në procesin e hartimit të projektligjeve nuk është një kërkesë që lindi tashti pas miratimit të Kushtetutës, megjithëse ky fakt merr një rëndësi të veçantë.

Pas vitit 1990 dhe sidomos pas miratimit të “Dispozitave kryesore kushtetuese”, filloi procesi i ndryshimit dhe shfuqizimit të legjislacionit të mëparshëm, i hartimit dhe miratimit të ligjeve të reja. Në vitet e para pas përmbyesjes së regjimit totalitar pati një prirje për të mënjanuar specialistët e vjetër, edhe pse të pakompromentuar, me arsyetimin se ata nuk mund t’i shërbenin krijimit të legjislacionit të ri. Më vonë kjo prirje filloi të zbutet.

Demokratizimi i vendit kërkonte edhe rritjen e rolit të shoqërisë civile. Kjo është arsyeja që edhe te ne u krijuan organizatat e para joqeveritare. Mund të përmendim këtu Forumin e të Drejtave të Njeriut, që u krijua në dhjetor 1990 dhe që më vonë u emërtua Komiteti Shqiptar i Helsinkit. Megjithatë, me disa përjashtime, roli i organizatave joqeveritare në vitet e para të vendosjes së pluralizmit politik ndihej relativisht pak, ndërsa

pjesëmarrja e tyre në hartimin e projektligjeve ishte e zbehtë. Kjo ndoshta ka të bëjë edhe me mungesën e përvojës, si dhe me konceptimin e këtij procesi.

Problemet e shumta dhe të ndërlikuara, si dhe nevoja për miratimin e ligjeve të reja, deri në një farë mase ndikuan edhe në mungesat dhe defektet që u vërtetuan gjatë fazës së hartimit të disa projektligjeve. Një pjesë e mirë e tyre u përgatitën nga grupe tepër të ngushta specialistësh. Në këtë proces nuk u arrit të shmangej edhe ndonjë ndikim i karakterit politiko-partiak.

Brenda një kohe relativisht të shkurtër u hartuan dhe u miratuan kodet e reja, por projektet e tyre nuk u bënë objekt diskutimi dhe debati në rrethe të gjëra të specialistëve, ndërsa mendimi i organizatave joqeveritare u anashkalua krejtësisht. Kjo ndodhi sepse ekzistonte paragjykimi: “e po çfarë mund të na japin ato”, kur dihet se në këto kode ka mjaft dispozita që kanë lidhje të drejtpërdrejtë ose të tërthortë me të drejtat dhe liritë e shtetasve. Për specialistët ishte i pakonceptueshëm fakti që një kod i rëndësishëm, siç është për shembull Kodi Civil, u miratua brenda 8 orëve në Kuvend, ndërsa shumë dispozita të Kodit të Punës, të përgatitura nga një profesor zviceran, nuk u kuptuan as nga specialistët, as nga sindikalistët dhe as nga ata që janë në marrëdhënie pune dhe që dëmtohen për shkak të paqartësive që ekzistojnë në këtë Kod.

Shpesh thuhet se ne nuk vuajmë nga mungesa e ligjeve, por nga moszbatimi i tyre. Kjo është e drejtë, ndërsa unë do t'i shtoja kësaj edhe diçka tjetër. Konkretisht, shumë nga defektet, që vërtetohen në ligjet e miratuara kanë të bëjnë me fazën e hartimit, ku ka pasur ose nxitim ose projektet nuk janë bërë objekt diskutimi dhe debati në rrethe të gjëra juristësh, se nuk është vlerësuar si duhet edhe ndihmesa që mund të jepnin në këtë drejtim përfaqësuesit e shoqërisë civile.

Nxitimi në hartimin e projektligjeve në raste të veçuara ka kaluar deri atje sa ato t'i paraqiten drejtpërdrejt Kuvendit me nismën e deputetëve, duke mos marrë fare mendimin e specialistëve, duke mos u shqyrtuar ato as nga Ministria e Drejtësisë dhe as nga Këshilli i Ministrave. Tipik ishte

rasti i një projektligji që u paraqit drejtpërdrejt në Kuvend në dhjetor të vitit 1996 për ndryshime në Kodin Penal. Rreth 70 dispozita të këtij Kodi u ndryshuan dhe, në vend të masave alternative të dënimit, u caktuan masa fikse (maksimale) absolute. Komiteti Shqiptar i Helsinkit, në shkurt të vitit 1997, edhe pse nuk ishte subjekt i legjitimuar, iu drejtua Gjykatës Kushtetuese me sugjerimin për t'i deklaruar të gjitha këto ndryshime antikushtetuese dhe që bien ndesh edhe me Pjesën e Përgjithshme të Kodit Penal. Në maj të vitit 1997 Gjykata Kushtetuese vendosi ta deklarojë antikushtetues këtë ligj.

Kemi përshtypjen se këto vitet e fundit, po tregohet një interes më i madh qysh në fazën e hartimit të projektligjeve. Specialistët jo vetëm thirren për të shfaqur mendimet e tyre, por angazhohen edhe drejtpërdrejt me hartimin e këtyre projekteve. Vërehet, gjithashtu, një qëndrim më pozitiv edhe ndaj organizatave joqeveritare. Kjo u duk p.sh., në hartimin, diskutimin dhe debatin e projekt-kushtetutës.

Komisionet e përhershme të Kuvendit dhe në mënyrë të veçantë ai i ligjeve, i SHIK-ut dhe Rendit kanë bashkëpunuar me organizatat joqeveritare në diskutimin e projektligjit për SHIK-un, për grumbullimin e armëve, për SHIR-in, për organizimin dhe funksionimin e Gjykatës së Lartë etj. Organizatat joqeveritare kanë dhënë, gjithashtu, ndihmesën e tyre modeste edhe për projektligjet “Për Avokatin e Popullit”, “Për Statusin e Nëpunësit Civil”, “Për të drejtën e informimit”. Një punë të mirë mendoj se ka bërë në këtë drejtim edhe Instituti i Studimeve Bashkëkohore.

Pranë Ministrisë së Drejtësisë aktualisht funksionojnë disa komisione. Punohet për ndryshime dhe përmirësime të nevojshme në Kodin Penal, në Kodin Civil etj. Nuk ka dyshim se kjo është një nismë serioze dhe e rëndësishme. Në këto komisione janë angazhuar specialistë të mirë dhe me përvojë. Megjithatë, mendoj se puna e këtyre komisioneve do të ishte më rezultative në qoftë se ose do të mbështeteshin në studime ose përgjithësim të periudhës nga miratimi i kodeve deri më sot. Druaj se projektet për ndryshimin e kodeve mund t'i dërgohen qeverisë para se ato të jenë bërë

objekt diskutimi dhe debati në rrethet e gjëra të specialistëve, në radhë të parë të juristëve dhe, si rrjedhim, pa dëgjuar fare edhe mendimet e përfaqësuesve të shoqërisë civile. Në këtë drejtim ka përvojë negative, çka na detyron ta ngremë paraprkishtë këtë çështje, me shpresë se gabimet e së kaluarës nuk do të përsëriten. E theksoj këtë edhe për faktin se, sipas njoftimeve të shtypit, Kuvendit i është dërguar projektligji për disa ndryshime në Kodin e Procedurës Penale dhe në Kodin e Procedurës Civile. Thuhet se, pas miratimit të këtij projekti, gjykimet do të bëhen me tre gjyqtarë, ndërsa do të ketë edhe çështje që do të gjykohen me një gjyqtar. Veç kësaj, ndihmësgjyqtarët do të testohen dhe do të emërtohen si gjyqtarë, ata që do të konsiderohen të aftë për ta kryer këtë detyrë, d.m.th ata që do të plotësojnë kushtet për të qenë gjyqtarë.

E ngre këtë çështje jo për të shfaqur mendimin nëse kjo nismë është e nevojshme ose jo, nëse këto ndryshime i dikton praktika ose jo, por për të evidentuar faktin se ndryshime të tilla do të ishte mirë të diskutoheshin në rrethe të gjëra juristësh, gjyqtarësh, prokurorësh, avokatësh etj., pse jo edhe me përfaqësues të organizatave joqeveritare. Po të bëhej i qartë qëllimi i këtyre ndryshimeve dhe nevoja e ngutshme për t'i bërë ato, mendimet sugjerimet ose vërejtjet që do të bëheshin, mund t'i shërbenin hartimit të një projektligji më të plotë dhe më të saktë. E theksoj këtë edhe për faktin se kjo çështje ka të bëjë me organizimin gjyqësor, se është element përbërës i reformës në drejtësi.

Kam, gjithashtu, mendimin se ende ndeshemi me konceptin (në ndonjë rast edhe të kamufluar) se ne kemi përvojën e vendeve të tjera, se projektet janë hartuar nga specialistë të mirëfilltë, se organizatat joqeveritare nuk janë të atij niveli sa të japin ndihmesë në formulimin e kësaj ose asaj dispozite etj. Këto koncepte janë sa të gabuara, aq edhe frenuese. Të gabuara, sepse me gjithë rëndësinë që ka përvoja që merret nga vendet e tjera demokratike, ne na duhet të njohim kushtet e vendit tonë dhe të mos bëjmë përshtatje mekanike; frenuese, sepse mendimi i disa specialistëve, qofshin të aftë, nuk është në gjendje të njohë dhe të reflektojë gjithçka që dikton praktika. Veç

kësaj, konceptet e mësipërme në lidhje me organizatat joqeveritare, tregojnë mosvlerësimin e rolit të tyre në një shoqëri civile që ne mundohemi të ndërtojmë.

Lidhur me rolin e shoqërisë civile në hartimin e projektligjeve, mendoj se duhen pasur parasysh sugjerimet e mëposhtme:

Së pari, pjesëmarrja e tyre duhet të konsiderohet e domosdoshme, sidomos në ato projekte ku trajtohen probleme që kanë të bëjnë me të drejtat dhe liritë e shtetasve. Kjo praktikë nuk duhet të jetë spontane. Për këtë është e nevojshme të ketë planifikim, d.m.th të jetë pjesë përbërëse e metodës së organeve shtetërore.

Së dyti, në pjesëmarrjen e shoqërisë civile nuk duhet të ketë formalizma. Kjo do të thotë se ajo duhet të jetë e informuar rregullisht dhe paraprakisht me axhendën e problemeve objekt-diskutimi. Ka pasur edhe ndonjë rast kur përfaqësues të organizatave joqeveritare janë njoftuar një ditë më parë, madje po atë ditë që ka qenë caktuar diskutimi i projektit. Tashti të tërheq vëmendjen fakti se, nën vëzhgimin e OSBE-së, po diskutojnë së bashkë specialistët e pozitës dhe të opozitës për ndryshime në Kodin Zgjedhor. Kuptohet se kjo i shërben arritjes së konsensusit të nevojshëm midis forcave politike. Por bëhet pyetje: A do t'u krijohet mundësia specialistëve dhe shoqërisë civile të diskutojnë dhe të debatojnë lidhur me dispozitat e këtij projekti kaq të rëndësishëm? Përse pjesë të këtij Projekti të mos botoheshin paraprakisht, duke u njohur kështu edhe me mendimin e të tjerëve? E shpreh këtë mendim jo vetëm për Kodin Zgjedhor, po edhe për projektligje të tjera të rëndësishme, me qëllim që njerëzit të mos marrin vesh për to, kur i dërgohen Qeverisë ose kur miratohen nga Kuvendi.

Kohët e fundit janë shfaqur mendime për një organizim të ri të gjykatave të apelit, për reduktimin e tyre nga 6 në 3, që gjykatat e rretheve të kenë të drejtën e gjykimit në të gjithë juridiksionin e gjykatave të apelit. Ka, gjithashtu, mendime për krijimin e gjykatave që do të organizohen posaçërisht për gjykimin e krimeve të rënda. Ç' duhet bërë? Si duhet vepruar? A nuk duhet që këto mendime, që mund të jenë të drejta dhe aktuale, të

shoqërohen me përgjithësime, studime, të bëhen objekt diskutimi në tryeza të rumbullakta me pjesëmarrjen e specialistëve dhe të pëfaqësuesve të shoqërisë civile? Po të veprohej në këtë mënyrë, do të parandalohej praktika e gabuar e rasteve të veçanta, që pa një studim, diskutim dhe debat konstruktiv, vetëm pse dikush ose disa e ngrenë këtë ose atë çështje, kalohet në hartimin e projektligjeve, kur dihet se hartimi vetëm i një projektligji nënkupton njohjen e realitetit jo në sipërfaqe, por në thellësi dhe detaje.

Sipas njoftimeve të shtypit është hartuar projektligji për organizimin dhe funksionimin e pushtetit vendor, si dhe një projektligj për ndarjen administrative të vendit. Kuptohet se hartimi i projekteve të mësipërme është i nevojshëm, aq më tepër edhe për faktin se këtë e kërkon Kushtetuta. Por a do të bëhen këto projekte, sidomos i pari objekt diskutimi dhe debati, apo në do të informohemi për to kur t'i dërgohen për miratim Kuvendit? Përse ato nuk publikohen? Përse nuk organizohen emisione televizive? Punonjësit e administratës publike, specialistët e ndryshëm, por edhe shtetas të veçantë mund të japin ndihmesë në përmirësimin e tyre. Mund të thuhet, me këtë rast, se ka organizata joqeveritare, midis tyre edhe Komiteti Shqiptar i Helsinkit, që kanë kryer vëzhgime se si funksionojnë organet e pushtetit vendor, veçanërisht në drejtim të plotësisimit të kërkesave dhe ankesave të shtetasve, madje, në mbështetje të të dhënave të këtyre vëzhgimeve është arritur edhe në disa përfundime.

Problemet janë të shumta. Jeta dhe praktika na bindin se në hartimin e projektligjeve duhet treguar kujdes më i madh. Kjo ka lidhje të drejtpërdrejtë me miratimin e ligjeve të qarta dhe të sakta që të mos u lihet shteg keqinterpretimeve. Nuk do të ishte serioze që, menjëherë sa miratohet një ligj, të dalë nevoja e propozimeve për ndryshimin e tij. Në këto raste defekti është i lidhur me punën e pathelluar qysh në fazën e hartimit të projektit.

Informacion mbi veprimtaritë e organizmave ndërkombëtare

Nga Leon Shestani

Ajo çka ndodh në asambletë e ndryshme europiane dhe më gjerë, prek ndjeshëm zhvillimet në vendin tonë dhe në rajon. Në një garë informacioni, ku lajmet dhe transkriptet e takimeve lëvizin në kohë reale, shpeshherë ndeshemi me situata paradoksale, ku vendimmarrësit diskutojnë mbi tekste ose dokumenta për të cilat kanë dëgjuar vetëm komente ose lexuar nga shtypi i përditshëm vetëm ekstrakte, por nuk kanë mundësinë të lexojnë tekstet përkatëse dhe, për rrjedhim, të krijojnë një opinion tërësisht të tyre.

Natyrisht që një rubrikë e një reviste pothuaj të përmuajshme nuk e zgjidh këtë problem, sepse një javë vonesë është tepër në vendimmarrje, vecanërisht në diplomaci, por tenton që të ofrojë sadopak një referencë për dokumentet e rëndësishme që diskutohen në asambletë e ndryshme, sidomos për ato që lidhen drejtpërdrejt me vendin tonë ose rajonin.

I. Rajoni - zhvillimet në Kosovë: Korniza Kushtetuese, zgjedhjet parlamentare

Kosova tashmë ka kornizën ose kuadrin e vet kushtetues. 17 nëntori shënon datën e zgjedhjeve parlamentare që do ta çojnë Kosovën drejt të ashtuquajturës qeverisje substanciale.

Si jo rrallë në hapësirën politike shqiptare, nënshkrimi i dokumenteve të rëndësishme, që në çdo mënyrë janë kalimtare për Kosovën, shoqërohet me elemente ndarjeje dhe nuk shërben si element bashkimi në funksion të synimeve finale.

Kuadri kushtetues, i firmosur nga Kryeadministratori i Kosovës dhe shumica e anëtarëve të Këshillit Kalimtar, përbën një mjet drejt përvojave pa precedent për kosovarët – vetëqeverisjen dhe, në të njëjtën kohë, nuk del nga kuadri i Rezolutës 1244. Nuk mund të ishte ndryshe. Vetëdija për këtë, pavarësisht nga diferencat dhe dëshirat për tekstin e saj, duhet të sundojë në të gjithë faktoret politikë shqiptarë. Përdorimi për efekte zgjedhore i çasteve të tilla të rëndësishme mund të çojë në deficite të paimagjinueshme atëherë kur kuadri i Rezolutës 1244 do të rishqyrtohet dhe ku do të jetë thelbësor elementi i koherencës së pozicioneve të faktorit shqiptar. Megjithatë, kjo ngjarje do të hapë rrugën e zgjedhjeve parlamentare, ku të gjithë faktorët politikë kanë shprehur vullnetin e tyre për të marrë pjesë.

NËNSHKRUHET KORNIZA KUSHTETUESE E KOSOVËS

Shefi i misionit civil të OKB-së në Kosovë, Hans Hakerup, ka nënshkruar dokumentin më të lartë juridik në Kosovë, atë të Kornizës Kushtetuese. Këtë dokument e kanë nënshkruar edhe dy nga pjesëmarrësit shqiptarë në KPA Ibrahim Rugova (LDK) dhe Ramush Haradinaj (AAK), ndërkohë që anëtari tjetër, Hashim Thaçi (PDK) nuk ka pranuar ta nënshkruajë këtë dokument, por ka deklaruar se do të marrë pjesë në proceset demokratike në Kosovë në të ardhmen. Thaçi nuk është pajtuar me dokumentin dhe nuk ka nënshkruar, sepse në këtë dokument nuk janë përfshirë pesë kërkesat e shqiptarëve e, në veçanti, ajo e referendumit dhe se Korniza Kushtetuese fillimisht ka marrë pëlqimin nga Beogradi zyrtar.

“Ne kemi pasur disa rezerva për dokumentin - tha dr. Ibrahim Rugova, - por megjithatë ne vendosëm që ta përkrahim këtë dokument për të çuar përpara proceset e filluara në Kosovë. Rezerva kryesore është referendumi”. Ky dokument është më tepër për zgjedhjet e përgjithshme dhe LDK-ja do të marrë pjesë në proces. Ramush Haradinaj tha se “me qëllim të ecjes përpara kemi vendosur ta përkrahim këtë dokument”. Si arsye për përkrahjen dokumentit ai theksoi se mungesa e institucioneve e rëndon jetën në Kosovë dhe e shpejton kalimin e përgjegjësive nga ndërkombëtarët, te populli i

Kosovës. Haradinaj tha se zotohet për formimin e institucioneve të mirëfillta në Kosovë.

Përfaqësuesit politikë serbë të Kosovës kanë shprehur pakënaqësi për Kornizën Kushtetuese të Kosovës. Njëri nga ata, Momçillo Trajkoviqi, thotë se “kërkesat tona minimale janë se Kosova nuk mund të bëhet e pavarur”. Trajkoviqi akuzoi, siç u shpreh, “mbeturinat e administratës” së kaluar amerikane, të cilat dëshirojnë të shfrytëzojnë periudhën e tranzicionit dhe të realizojnë atë që u kanë premtuar shqiptarëve, dhe kjo është pavarësia e Kosovës”. Ndërkaq, anëtari serb në ekipin për hartimin e Kornizës Kushtetuese për vetëqeverisjen në Kosovë, Aleksandër Simiq thotë se bashkësia ndërkombëtare u është nënshtruar presioneve të shqiptarëve. Aktualisht Beogradi nuk ka reaguar zyrtarisht rreth shpalljes së zgjedhjeve të përgjithshme në Kosovë dhe në lidhje me Kornizën Kushtetuese.

Hans Hakerup, Administrator i Kosovës vlerësoi se ideja e çështjes së përfshirjes së tre drejtës të popullit të Kosovës për vetëvendosje pas periudhës kalimtare, pikë kjo, më e ndjeshmja dhe në të cilën kanë këmbëngulur shqiptarët, është kundërshtuar nga të gjitha shtetet europiane.

Hakerup theksoi se dokumenti i Kornizës Kushtetuese është një dokument i përkohshëm, që garanton bartjen e një pjese të pushtetit në duart e kosovarëve. Me këtë dokument është pajtuar edhe përfaqësuesja e minoritetit serb, Rada Trajkoviqi, e cila edhe e ka nënshkruar atë.

ZGJEDHJET PARLAMENTARE

Kryeadministratori i Kosovës shpalli 17 nëntorin 2001 si datë të zhvillimit të zgjedhjeve të përgjithshme në Kosovë. Dokumenti, i cili do të mundësojë mbajtjen e zgjedhjeve të përgjithshme, do të quhet korniza kushtetuese e Kosovës për Vetadministrim të Përkohshëm. Grupi i përbashkët i punës, gjatë shtatë javësh ka krijuar një tekst kuptimplotë, duke lënë vetëm disa çështje të hapura politikisht të ndjeshme.

Korniza Kushtetuese u siguron të drejtat të gjitha bashkësive dhe përfaqësimin e tyre në të gjitha institucionet që do të krijohen. Do të ketë

një referencë në dokument, sipas të cilës vullneti i popullit do të merret parasysh krahas faktorëve të tjerë relevantë në proces, të cilët në përputhje me Rezolutën 1244, do të përcaktojnë statusin përfundimtar të Kosovës në një fazë të përshtatshme në të ardhmen. Korniza Kushtetuese siguron kalimin e pushtetit nga ndërkombëtarët te organet e zgjedhura të Kosovës.

Në zgjedhjet e përgjithshme parlamentare më 17 nëntor qytetarët e Kosovës do të zgjedhin Parlamentin e Kosovës i cili do të ketë 120 vende. Prej tyre 100 vende do të jenë për partitë që fitojnë në zgjedhje, 10 vende nga numri i përgjithshëm janë të rezervuara për përfaqësuesit serbë, ndërsa 10 vende të tjera për pjesëtarët e pakicave të tjera në Kosovë.

Kryesia e Parlamentit do të ketë shtatë anëtarë. Njëri nga të cilët do të jetë serb dhe një tjetër i pakicave të tjera. Po sipas dokumentit, Kosova do të ketë edhe president, qeveri dhe kryeministër. Presidenti i Kosovës do të zgjidhet nga Parlamenti, i cili do ta përfaqësojë Kosovën dhe do të garantojë funksionim demokratik të vetadministrimit.

Misioni i OKB-së do të vazhdojë të qëndrojë në Kosovë dhe roli kryesues i këtij Misioni do të jetë i madh e do të sigurojë që të gjitha aktet e vetadministrimit të jenë në përputhje me Rezolutën 1244 të Këshillit të Sigurimit të OKB-së. Misioni ndërkombëtar do të jetë përgjegjës edhe për drejtësinë dhe zbatimin e ligjit edhe nga Trupat Mbrotjtëse të Kosovës.

Një fillim i mbarë...

Nga Zana Bufi

Kuvendi,

Sektori i Kërkimit dhe Biblioteka

Më në fund pas një heshtje mbi gjysëm shekullore, publiku shqiptar u njoh me diskutimet e zhvilluara nga deputetët në Kuvendin e Shqipërisë, në vitet e vështira të tranzicionit politik që po kalon Shqipëria. Këto diskutime titullohen: **“Punime të Kuvendit”**.

Me fillimin e botimit të **“Punime të Kuvendit”**, Kuvendi i Shqipërisë, shprehu vullnetin e tij politik nga njera anë, dhe nga ana tjetër plotësoi detyrimin e tij ligjor të përcaktuar në Kreun V të Rregullores së Kuvendit të Republikës së Shqipërisë: Hapja dhe Publiciteti i Mbledhjeve të Kuvendit, neni 38. Ky botim, merr rëndësi të veçantë sidomos në kuadrin e së drejtës për informim të publikut me transparencë të plotë. Vonesat e deritanishme në përmirësimin e kësaj transparence, kishin krijuar një boshllëk, i cili dëmtonte objektivat e shtetit të së drejtës në Shqipëri.

Mbushja e këtij boshllëku do të ndihmojë në edukimin i klasës së politikanëve me mënyrën e interpretimit të ligjeve. Në debatet e zhvilluara në seancat plenare, pasqyrohet diskutimi i projektligjeve të ndryshme, mënyra e ushtrimit të kontrollit parlamentar, që realizohet nëpërmjet pyetjeve, interpelancave, mocioneve për debat, mocionit të besimit dhe mocionit të mosbesimit. Në të njëjtën kohë, botimi i debateve të zhvilluara në seancat plenare, i rezervon të drejtën historisë të gjykojë dhe vlerësojë kontributin e politikanëve në hedhjen e themeleve për zhvillimin ekonomik dhe emancipimin shoqëror të kombit tonë.

Si një dokument i rëndësishëm parlamentar, ai përbën një kontribut të rëndësishëm dhe një mundësi më shumë për studjuesit e fushave të ndryshme

të së drejtës, si edhe për punonjësit që merren me dokumentimin e informacionit parlamentar.

Duke qenë dokumenti parlamentar bazë i Kuvendit, botimi në fjalë, do të shërbejë në të njëjtën kohë si një kronikë e dokumentuar e jetës parlamentare në Shqipërinë post-komuniste, duke vazhduar traditën e herëshme të institucionit të parlamentarizimit në Shqipëri, që i ka fillimet e tij në 21 Prill të vitit 1921. Parlamenti i dalë nga zgjedhjet parlamentare të shkurt-marsit 1921, luajti një rol të rëndësishëm në reformën e legjislacionit shqiptar, që synonte të zëvendësonte legjislacionin otoman që ende vepronte në Shqipëri. Botimet e diskutimeve në parlament titulloheshin: *Bisedimet e Këshillit Kombëtar*, *Bisedimet e Dhomës së Deputetëve*, *Bisedimet e Senatit*, *Bisedimet e Asamblesë Legjislative*, *Bisedimet e Parlamentit*.

Është për t'u përsëritur Sektori i Botimeve të Kuvendit të Shqipërisë, punonjësit e të cilit punuan me përkushtim, që publiku sot të ketë në dorë këtë botim me vlerë.

Modernizimi i mëtejshëm i këtij proçesi, sigurimi i infrastrukturës së nevojshme teknike, do të bëjë të mundur botimin brenda javës të diskutimeve të Kuvendit, praktikë kjo e parlamenteve të tjera nacionale, mbetet një detyrë për të ardhmen.

Anarchy, opposite of freedom of media

By Halil Lalaj

MPs,

*Chief of Parliamentary Committee
for Means of Public Information*

As of 3 September 1997, when the then law on the media was abrogated, the only obligation stemming from a single remaining article, according to which, “The freedom of the media is protected by law” has not yet been fulfilled. In cooperation with the Institute of Public and Legal Studies, the Permanent Commission of Public Information of the Assembly of Albania, set up a working group, not merely to fulfill an unfulfilled obligation, but also to draft a bill on the media, which it should put forward to the journalists for discussion. It is two months now that this draft is in the hands of the media people. It has been published in one of the daily papers, in the Albanian Media magazine, and as a special publication. Homologous institutions like the Article XIX (London), the Institute of Open Society (Budapest), and political institutions like the Council of Europe and the OSCE have become acquainted with it.

What is this bill about?

As a rule, any law aims at establishing some regulatory norms — which are per se also limitations to a certain extent — to bring in line this or that activity. Regarding the draft on the media law, things are rather different. In this case, the primary goal is not to set restrictions for the media, but restrictions for the others, with the proclaimed goal of making the media feel totally protected in its confrontation with all the other powers.

This is the principled aspect of the problem. In order to realize this

objective, the relevant practices have been found. We have in fact selected various similar laws from Italy, Germany, the Czech Republic, Denmark, Norway, and Sweden that we have used as reference materials in our work with experts from the Council of Europe and other international professional organizations. The fact is that these laws used in the above-mentioned countries are more or less similar with one another, but still there are considerable differences among them. A careful observation would identify them easily.

After choosing the most important points that need to be improved, experts have agreed that the most suitable and most advanced settlements and definitions from all these laws should be chosen to be incorporated in the Albanian law. We tried as much as we could to include also some of the recommendations of the various professional or political institutions of the last years that they have drawn during their practical implementation of these laws, which we had not encountered in the laws we had consulted.

Thus to realize the main aim of the bill, namely, to guarantee the freedom of the media and provide special legal protection to the journalists in their function to inform the public the Act on Freedom of the Media aims at regulating important relations, like those between the media and the public; or between the journalist and the reader; the journalist and the state, and to some extent to regulate at least also the main aspects of the relations between the journalists and their employees and finally, their relations with the Order of the Journalists, as a regulatory body.

The bill has been perceived in two main parts. Each of them has four short chapters. In the chapter on the *Right to Information*, we might single out Article 16, which speaks about the *protection of the source of information*, as part of this right. This article is included in all the laws we have consulted. In fact the Check law seemed to us to be more suitable for us to rely on when drafting our law. This was also due to the fact that the experts of the Council of Europe had pointed out an important element in that law,

according to which not only the journalists, but also other persons – who, by virtue of their professional links with the journalists, take part in the preparation of the information — are protected. The working group went even further. In addition to the above-mentioned definition, it included also a recommendation of the International Federation of Journalists according to which not only the statements and data collected, but also what is referred to as material evidence should be protected. This is something that is not found in the laws we examined. Regarding the restrictions related to this point — contained in every law — we have included the most extreme cases, related to the discovery of the perpetrators of the gravest crimes against people’s life and health, or when other serious offences are involved and when all the other remedies for discovering them have been exhausted, and when the court has to decide.

We believe that the bill comprises the most advanced definitions. Let us take for example, Article 27 “Restriction of the Penal Responsibility of the Media” This article, in conformity also with the Penal Code and the procedures envisioned by the Code of Penal Procedures, provides for the right to take extreme steps like the blocking of the distribution of circulation, when it involves articles that provoke war, call for taking up arms, incite hate and fights among different ethnic groups and nationalities, races and religions, national hate, or the articles on the dissemination of false information that arouses panic. There is nothing new in this formulation, because this is found in almost all the other laws of other countries and is in compliance also with article 10 of the European Convention on Human Rights, which in addition to the right of the individual to demand, get, and spread information and ideas with all means and irrespective of frontiers, envisions also restrictions when it comes to national security, public security, defense of the dignity of others, etc. All these are known. However it is very interesting to note how the media — with its sneaking ways — and all the courts — from the lowest to the highest and up to the European Court of Human Rights — maneuver in this space of restrictions.

We have however to point out something special that requires an answer to a practical question: What stand is going to be maintained when the source of the call for violence, the incitement of violence, and such like does not come from this or that newspaper of radio television channel? The laws we have consulted for this question do not provide any answer to this question, even though the International Center Against Censorship (Article XIX) has raised this concern long ago. This is the reason why our working group felt it had to formulate the following provision, “With the exception of the penal provisions on cooperation, the media outlets or their directors, shall be exempted from penal prosecution in all those cases when they broadcast the ideas, views, comments, or opinions of others, which constitutes a penal offence, if they have clearly identified the author of these ideas, views, comments, or opinions, and when they have clearly ruled out any links with the content of ideas, views, comments, and opinions specified above.” (Article 27, point 2)

We might continue to argue that this bill has clearly chosen the most supportive provisions for the media. We may corroborate our point by referring to an extreme case, like preliminary censorship, which is banned in all the democratic constitutions. However all of them have provided for exceptions. The laws we have consulted list the cases when a publication may be confiscated. The said bill attempts to make its own interpretation, which in essence means, that the publication is subject to no censorship at all, which may however apply only in the case of the distribution of the publication. The special feature of our bill is that unlike in other countries, it does not provide for those cases when for example, a media outlet calls for violence, the state intervenes not only by banning the distribution of the publication, but also by blocking the diskettes, the slides, the film, cassettes, and everything else that has to do with material that has been sequestered.

Just a clarification. We do not think that the bill contains the best settlements and is beyond any reproach. There are some provisions that must be

amended, as there are some others that are disputable. In these two or three months, we have received a lot of feedback including criticisms and well-meant suggestions. The *Right to Replicate* is really a good chapter. It is in fact one of the most elaborate ones. It has however drawn many controversial opinions, particularly from foreign reviewers. The main reason for that in my view is that not all the laws of the other countries contain this provision, therefore the predisposition to oppose it exists everywhere. Anyway, if the US practice sees replicas as an intervention in the publishing independence, in Europe this right in general functions well. The European Convention for Cross Border Television, ratified by Albania in 1999, asks the parties to offer the right of replicas in their laws. The Convention says, "Every broadcasting party shall ensure that every physical or juridical person, irrespective of his nationality and place of residence, shall have the possibility to exercise the right to replicate."

In fact, the right to replicate comes as a restriction to the freedom of expression and as a space for the freedom of the individual. Thus the two rights are pitted against one another, both widely discussed and defended. It would be very good to strike a balance between these two rights. A second opinion, probably more opportune, does not oppose the replicas, but in my view deprives the right to replicate of its essence, making definitions that narrow down its scope, indeed losing its essential meaning, simply correcting facts and evidence. Therefore they firmly oppose the replicas in the case of expression of opinions. What if they are denigrating and insulting? The opposing rationale is, "Go to the court, where you can find protection on the basis of penal provisions for defamation and slander." This is true. Our courts have several files with indictments for libel and slanders and often court rulings have been unfavorable for the journalists. This is also the reason why we have preferred the idea of providing for binding replicas, because we believe it will diminish the number of penal processes. The problem remains however disputable.

Another question is likewise disputable. The second part of the draft has provoked more debates and opposition. It contains dispositions about the regulatory activity through the Order of the Journalists. In fact, one of the articles, Article 33, which requires the compulsory registration of journalists with the Order, runs counter to the principle of journalistic freedom and the concept of journalism as a free profession. The working group, after consulting the relevant experts in this area, has given up this concept now. We have to adopt another concept, that of voluntary membership — something that even foreign experts have accepted — even though preference is to let the journalists self regulate themselves than be regulated from above with laws. There are experiences to prove both points.

However, the positions from which the opposition is made are not always reliable and serious. Some allege that the National Council of the Order is set up on orders from above, namely, the Commission on the Means of Public Information, when in fact this Commission has the right to set up only a provisional council for one year and has no other rights than to keep a registry of journalists. We think such ignorance is due to people's unwillingness to know the law. Its leading bodies are not elected by any state structure, but only by the journalists with their free votes. There is also another opinion, namely, not to upset a certain statuesque. This is seen mostly among the leaders of the associations. We better not make any comments on their opinions.

Now the debate is open; opinions have been given in conferences, in the media, and elsewhere. I believe that it helps people to come up with their views and arguments in favor and against. The legislator is willing to chose that variant that will be more to the liking of the mass of journalists and more suitable in our circumstances. Putting some of the ideas of the bill up for discussion, I think nevertheless that the law must regulate them. After all, we should choose. It is our duty to choose between the need for regulations and anarchy.

Commenting on what this draft on the freedom of the media brings, it is understandable that we cannot separate comments on this issue from the opinions about the situation in this field. In this sense, we may say that the media has become one of the most privileged powers. The present-day society continues to think how to further consolidate the different branches of power, how to stress their independence from one another as the most effective way to enhance the responsibility of the society to cope with its challenges. Parallel with this, it is thinking how to establish rules for their proper functioning, so that the enhancement of their power is in indirect ratio to the possibility for abuses with the power.

In the case of the media, things are rather different. This may be probably due to the fact that the other powers, either individually or taken together, have the media as their only opponent. The society has at the center of its attention to protect itself from each of these powers or their alliances. However, experience shows that a minimum of rules does not weaken the protective and offensive capacity of the media. Indeed they make it even more serious and sharper. Lack of these rules for the media and disregard for some ethical written or unwritten rules for the media have brought about a concern that is manifested quite clearly in the relations of the media with the society. It is dangerous when the media, as an asset of the society, with all its diversity, from an opposition or opponent of the government, falls into chaos and anarchy and even in regressive position that harms itself. Such a situation brings about confusion among various groups and strata in the society and causes concern and problems also in other state structures. However a moment comes when the environment is saturated with the banal, the evil, the dark, and the crossroads, the sensation and manipulations, so much so that it loses its sensitivity and becomes indifferent to the press and the media in general.

I think that we too are suffering from this condition and this seems in my view the greatest concern that cannot be rectified in any other way, with

any other code than with new processes within the media community. A protective arrangement, one of the most important ones, is the drafting of this minimum of rules and the finding of a way for making the responsibility of the media monitorable and observable, and ever greater.

A necessary legal initiative

By Teodor Laço
MPs,

*Member of Parliamentary Committee
for Means of Public Information*

Over one decade has passed from the time when a real law on the media was totally missing — which in the totalitarian regime was considered a weapon in the hands of the party for the communist education of the working masses — to the time when the law on the media was passed in 1993, including some very severe sanctions, then the law on the media of 1997, which broke all records for its laconism (“The media is free, the freedom of the media is protected by law”) until the 2001 Draft Act on the Freedom of the Media was prepared.

The 1993 law, a model borrowed from the law of a German Land, was misunderstood and in some cases, misused by a group of irresponsible people to punish some daring acts of some journalists that exceeded the usual frames and which were interpreted as “leaking the state secret.” I wrote an article in the media when the journalists of *Koha Jone* were punished at that time. Nevertheless, if we take out some unclear provisions providing for penalties, that law, too, could not be considered anti-democratic.

The 1997 law, which summed up the whole freedom of the media in a fragment taken from the US Constitution, initially seemed to please the media professionals, but soon it became clear that this formulation aimed more at pleasing the fourth power than at ensuring the enforcement of the law. In a country with very few traditions of freedom, where the code of ethics is disregarded, such an incomplete law was likely to create anarchy

among the media outlets, which has actually sometimes been the case. On the other hand, it did not rule out the penalties, because the acts treated as slanders or public defamation were provided for as criminal offences, when in the best laws on the media in the world such acts are treated as civil offences. The UN team of media monitoring also stressed the same critical remarks.

Ten years of passing from one law to another is not a big deal for a state whose limbs move in harmony. We are not one of those states with a high level of civilization, democracy, justice, and governing. In our case, when our transition period was one of the most turbulent and problematic in the former Eastern countries, a period of 10 years may be taken as a long period. The attention of the legislators and especially of the government, which sponsors most of the bills, should have been greater, because even though we have had the aforementioned laws on the media, we might well say that our media has disregarded the media law, while the state officials for their part have often behaved with it emotionally or politically motivated, ignoring its freedom. Under these circumstances, a law on the media is necessary not only because of the power of the media, but also because no power can be well and fairly exercised without having rules accepted by all. Otherwise, long live anarchy!

Observing the changes in the way of thinking and living of the Albanian citizens during the period of our fragile democracy, it is not difficult to note that along with their greater interest in the media, which resembles a burning thirst of people to learn, coupled with a considerable dose of naivety to believe everything the media publish, often there is also great disillusionment when every time some information is published, it turns out to be false or believed to be false. The fervor for sensations and often the political influences have accounted for the publication in the media of suppositions, concoctions, false news, or simply defamations. The media should think well before it plunges deeper into such things; otherwise it will bury its own grave. Lies are short-lived, while the tendency to use the

media as a weapon that is fired at random will certainly lead to the loss of interest and decline of its circulation, something that has happened here, too. This new relationship between the media and the consumers is a strong argument to justify the drafting of the current Act on the Freedom of the Media.

The Act on the Freedom of the Media has given rise to many controversial debates — sometimes very extreme ones — up to some demanding the total rejection of this act. This is one more argument that proves its necessity. Now that we have a more professional and competent draft than the previous ones, we should be careful and wary and not do what some do, namely throw away the baby together with the dirty water.

I would like to point out some things that I feel are important, taking them not in order of priority but as they are listed in the bill:

1. The definition of the term “journalist” (article 3/1) is incomplete. Even individuals who do not exclusively engage in this profession may enjoy the status of journalists. They may be people who used to exercise this profession in the past successfully, but who later were engaged in other areas, but who have nevertheless never given up altogether their “hobby”, particularly if they adhere to well-known professional associations, or if some way is found to define the “Order of Journalists” not as an obligation dictated by the legislators, but as a document accepted and signed by the professionals of journalism. It may appear as if the accurate definition of the term does not matter much, because with or without it, nobody is denied the right to write. However, the more inclusive the term, the more the individuals who engage in this profession will feel legally bound by its ethics, helping bring the media within normal parameters.

2. The requirement for the editor-in-chief to be member of the Order of Journalists (Article 7/a), seems to me, for the reasons I will list below, to be a kind of dictate that has no place in a democratic law.

3. Chapter II (Right to Information) contains some question marks. They stem from the very nature of this right, which is one of the main

pillars of the fourth power. If clear rules about the right to information are not laid down, then all those interested in hiding or manipulating information will have recourse to the law to justify it and will not be held liable for what they write. Some articles are quite equivocal. In the “Principle of Nondiscrimination” (Article 15) even though privilege and discrimination by public authorities are forbidden, no reference to the Civil Code is included about the liabilities stemming from this act. Article 16 (Protection of the Source of Information), point 4/b in both variants, leaves room for subjective interpretation by the judicial authorities, something that can be fraught with serious implications for the source of information (individual or group). This is very likely to occur in a climate where crimes and acts of revenge are quite common. No sanctions are provided either for those cases when the source has been unjustly used.

The most controversial chapter is that on the “Order of Journalists”. The debate on this issue has to do with the very essence of it, namely, should we have this Order at all? We know that there is a “Order of Doctors,” but the analogy is not very much relevant here, because the doctors take the Hippocratic oath, and are therefore duty bound to provide their aid every time it is required. In medicine, interpretation of facts is very strict and subjectivism or mistakes have direct implications in human life. This shows that doctors’ responsibility is likewise proportional. In this case, the state cannot remain indifferent. In the way the draft describes it, the Order of Journalists resembles an association under state control and adherence in it is a professional obligation, while expulsion and punishment are decided by the state. I do not know where they have taken this model, but in our conditions, when the state can influence the public opinion in various forms and ways, this Order is likely to become the contrary of what it was incepted for. There is therefore a legitimized censorship that operates behind the scenes against anyone who appears a “rebel”.

If a mechanism is needed to regulate the relations among the professional journalists, they should decide this in agreement with the associa-

tion of journalists and without violating the laws. Even in those cases when the journalists appear to be stubborn, disobedient, and “rebellious,” when it is left to the journalists themselves to denounce an unethical conduct of another journalist colleague, this may be more serious than any deregistration or suspension from the “Order of Journalists.”

Information on laws passed by Assembly

This feature aims at providing information on the legislation endorsed lately in light of the fact that initial knowledge of legislation is a vital element in a democratic society. The links between the citizens and their government are strong only when their concerns, that is, of the public, are reflected in the relevant legislation. The citizens who consider their government legitimate are more likely to abide by its laws. At the same time, it aims at assisting the public and private subjects that “consume” laws to have an objective idea of the laws recently approved by the Assembly.

1.Law No. 8961, dated 16 November 2000, “On Manufacturing and Sale of Tobacco and Cigarettes”

This law aims at regulating the manufacturing and sale of unprocessed tobacco, its industrial processing, and sale of processed tobacco and its products in the Republic of Albania. The law appoints the Ministry of Agriculture and Foodstuffs as the institute that shall supervise and control the manufacturing and sale of tobacco and its products. The Ministry of Finance will exercise the fiscal control in conformity with the laws in force. Under this law, the manufacturers of tobacco shall produce tobacco leaves for the market on the basis of a written contract on manufacturing with physical and juridical persons, local and foreign, registered as collectors and industrial processors of tobacco in the registries of the district structures of the Ministry of Agriculture and Foodstuffs. The Ministry of Agriculture and Foodstuffs shall supply these subjects with the relevant licenses

to collect tobacco leaves. The tobacco manufacturers shall, within 31 May each year, to make a written statement at the Ministry of Agriculture and Foodstuffs structures in the districts, about their factual data on the place of manufacturing, the area, the type, the kind and the expected tobacco production. These structures shall keep a registry of the tobacco manufacturers and the area planted to tobacco. The producers and importers of tobacco products shall register their brands at the Brand registry at the Ministry of Agriculture and Foodstuffs. The tobacco products, either local or imported ones, expected to be put for sale in the Albanian market, shall be traded only with a fiscal stamp, put under the transparent cover paper of the cigarette packages. Under the law, for the purposes of promoting, developing, and guaranteeing the quality of the tobacco and its products, a national agency of Tobacco-Cigarettes shall be established with the status of a juridical person, non-for profit. The law envisions administrative penalties for given violations of the law, which shall be punished with fines. The fine may be from 20,000 leks to 1 million leks and may be accompanied also with the sequestering of the goods. The appropriate bodies of the Ministry of Finance and the inspectors of the National Agency of Tobacco-Cigarettes at the Ministry of Agriculture and Foodstuffs shall impose the penalties and take the administrative measures.

This law has 26 articles and has entered into force on 18 January 2001. It is published in the Official Gazette No. 45, 2000, page 1991.

2. Law No.8693 dated 23 November 2000 “On the ratification of the ‘Amendment to the Financial Convention Between the Government of the Republic of Albania and Mediocredito Centrale – Italy for financing the components of technical assistance for the water enterprise and infrastructure interventions to the hydric network in the context of the rehabilitation of the hydric network of Tirana’.”

Amendment No.1 makes two changes to the Financial Convention between the Government of the Republic of Albania and Mediocredito Centrale

- Italy for funding the components of technical assistance for the water enterprise and the infrastructure interventions in the hydric network in the context of the project for the rehabilitation of the hydric network of Tirana. The Convention was signed on 11 May 2000. The changes made by this amendment consist of the following:
- The contracts related to the project envisioned by point 1.2 of the Convention shall be made according to the selection procedures of the World Bank for procurement of services, goods and works, bearing in mind the specific character of the Italian credit.
 - The share of the “exemption” accepted for each of the contracts of the point above, shall be fixed to 35% of the contract value.

This law has two articles and has entered into force on 29 December 2000. It is published in the Official Gazette No.40, 2000, p.1902.

3. Law No. 8694, dated 23 November 2000 “On ratification of the Agreement on the maturity of the external debt of Albania, on the basis of the terms of reference of the Paris Club of 22 July 1998, between the Government of the Republic of Albania and the Government of the Italian Republic”

The agreement on the maturity of the external debt of Albania, under the terms of reference of the Paris Club of 22 July 1998, between the Republic of Albania and the Republic of the Italian Republic, ratified by Law No. 8694, has as its objective the reduction and reorganization of the debt of the Republic of Albania. Through this Agreement, the representatives of the Governments of the Participatory Credit Countries point out the strong economic and financial measures of the program of recovery taken by the Government of the Republic of Albania and supported by ESAF, which were approved by the IMF Executive Board on 13 May 1998. They stress the importance of the all-round and continuous implementation of this pro-

gram and, in particular, the revitalization of the productive sector of the economy, improvement of the public finances, and the management of the exchange rates. The restructured debts are the following:

- a) Commercial credits guaranteed or given by the Governments of the Participatory Credit Countries or their relevant institutions, with an initial maturity period of more than one year and which have been given to the Government of the Republic of Albania or its relevant institutions under an agreement signed prior to 30 September;
- b) Loans by the relevant governments of institutions of the Credit countries with a maturity period of over one year and which have been given to the Government of the Republic of Albania or its appropriate institutions under an agreement signed prior to 30 September.

With a view to ensure a comparative treatment of the debt to all private or public creditors, under this agreement the Government of the Republic of Albania commits itself to urgently negotiate the arrangements for reducing the debt with all the external creditors.

This law has two articles and has entered into force on 29 December 2000. It is published in the Official Gazette No. 40, 2000, p. 1902.

4. Law No. 8695, dated 23 November 2000 “On the ratification of the ‘Agreement on the maturity of the external debt of Albania, under the terms of reference of the Paris Club of October 1999, between the Republic of Albania and the Government of the Italian Republic.’”

The focus of this agreement is the postponement of some debts for capitals and interests, which have various deadlines laid down in article 1 of the agreement. The debts referred to in article 1 of the agreement shall be reimbursed and exchanged into the currency specified in the contract or in the relevant financial agreements by the Government of the Republic of Albania to SACE and Mediocredito Centrale in an average of 10 six-month equal and subsequent installments, with the deadline for the first installment expiring on 30 June 2001 and the last on 31 December 2005.

This law has two articles and has entered into force on 31 December 2000. It is published in the Official Gazette no.41, 2000, p. 1863.

5. Law No. 8696, dated 23 November, 2000 “On Adherence of the Republic of Albania to the Vienna Convention ‘On the Right to Treaties’”

Through its adherence to the Vienna Convention “On Right to Treaties”, the Republic of Albania undertakes to implement its obligations and provisions related to its treaties with other states. In the meaning of the convention with “treaty” is meant an international agreement, which, irrespective of its given name, is institutionalized in a single document, or in two or more documents that are linked with one another. The convention foresees rules related to the expiry or entry into force of treaties, when a person is considered a representative of a state, the approval of the text of a treaty, and so on. In a special section, the Convention envisions the reservations and acceptance or objection of these reservations. In the third part, the convention lays down the rules about the enforcement, the respect, and the interpretation of treaties. Then come the rules for amendments and modification of treaties. The last part of the Convention lays down the rules of the invalidity, conclusion, and suspension of the operation of the Treaty.

This law has two articles and has entered into force on 29 December 2000. It is published in the Official Gazette no. 40, 2000, p. 1913.

6. Law No. 8697 dated 23 November 2000 “On the ratification of the Loan Agreement between the Republic of Albania and the Greek Government for the social infrastructure project in the sector of education.”

The loan agreement between the Government of the Republic of Albania and the Greek Government for the social infrastructure project for the sector of education, ratified by law 8697 has as its object the granting of a loan up to 1,500,000.00 Drachmas by the creditor (Greek side) for the project

of the reconstruction of the existing schools and the building of new schools according to a list approved by the creditor. Under this agreement, the borrower (Albanian side) shall undertake to contribute to the provision of the land that is required to build new schools. The borrower shall also undertake to cover all the expenditures related to the studies and designs needed for the infrastructure. The interest rate applicable for this loan shall be 5% a year. The borrower shall repay the full loan in 37 six-month installments. The loan agreement also lays down the rules related to the representation and the guarantees, the conditions for disbursement, the cases of non-payments, and the ways for terminating the agreement. The parties have agreed that the Courts of the Greek Republic shall have jurisdiction to hear and decide on every indictment and dispute.

This law has two articles and has entered into force on 28 November 2000. It is published in the Official Gazette No. 43, 2000, p. 1936.

7. Law No. 8698 dated 23 November 2000 “On the ratification of the ‘Loan agreement between the Government of the Republic of Albania and the Greek Government for the social infrastructure project for the health sector’.”

Under this agreement, the creditor (Greek side) agrees to lend the Albanian side up to 1,500,000.00 Greek Drachmas to be used exclusively for the purchase of equipment for the New Tirana Maternity, which is component part of the Obstetric and Gynecological University Hospital. The borrower (Albanian side) shall undertake to cover all the expenditures that are needed for the transfer and installation of this equipment. The interest rate applicable to this loan shall be 5% a year. The borrower shall repay the full loan in 37 six-month installments. The loan agreement also lays down the rules related to the representation and the guarantees, the conditions for disbursement, the cases of non-payments, and the ways of terminating the agreement. The parties have agreed that the Courts of the Greek Republic shall have jurisdiction to hear and decide on every indictment and dispute.

This law has two articles and has entered into force on 28 November 2000. It is published in the Official Gazette No. 43, 2000, p. 1949.

8. Law No. 8699 dated 23 November 2000 “On the ratification of the European Framework Convention ‘On cross border cooperation between the local communities and territorial authorities and two supplementary protocols’.”

The European Framework Convention “On Cross border cooperation between local communities and territorial authorities and its two supplementary protocols” ratified with Law 8699, aims to encourage cross border cooperation between the territorial communities and authorities under its jurisdiction and the territorial communities or authorities under the competence of the other contracting parties. In the context of the Convention any understanding aimed at strengthening and promoting neighborliness between territorial communities or authorities that depend on two or more contracting parties and the signing of agreements and the necessary cooperation for this purpose shall be considered cross-border cooperation. The states that are parties to the convention shall favor the initiatives of the territorial communities or authorities. In the case of cross-border cooperation, under this convention, the state that is party to it shall see the possibility of granting the participatory communities or authorities the same facilities as in the case of internal cooperation. The state that is party to the convention shall provide as much information as it can to another contracting party, if it so requires, facilitating the implementation of the obligations of the convention.

This law has two articles and has entered into force on 31 December 2000. It is published in the Official Gazette NO. 41, 2000, p. 1873.

9. Law No. 8700, dated 23 November 2000 “On membership of the Seed and Sapling Testing Laboratory in the International Seed and Sapling Testing Association (ISTA)

Law No. 8700 aims at ensuring membership of the Seed and Sapling Testing Laboratory at the Ministry of Agriculture and Foodstuffs in the International Seed and Sapling Testing Association (ISTA) as the authority named by the Government of the Republic of Albania. The primary objective of the ISTA is to develop, approve, and set the standard procedures for sampling and testing seeds and saplings and promote the equal implementation of these procedures for assessing the seeds that are commercially exchanged. This Organization shall aim at actively promoting, for scientific purposes, all the areas related to the science and technology of seed production. Every member of ISTA shall pay an annual fee. ISTA is organized on the basis of its statute where every member is represented and takes part in decision making.

This law has three articles and has entered into force on 31 December 2000. It is published in the Official Gazette No. 42, 2000, p. 1915.

Drejtor i Revistës: Sokol BERBERI

Kryeredaktore: Elira ZAKA

Bordi editorial: Filip LAKO
Perikli ZAHARIA
Leon SHESTANI
Sokol BERBERI

Përkthyes: Engjëllushe SHQARRI

Redaktor: Pandeli KOÇI

©Copyright 2001: Qendra Studimore mbi Praktikën
Parlamentare dhe Demokratike

**Kjo revistë botohet me mbështetjen financiare të
International Republican Institute (IRI)
dhe National Endowment for Democracy (NED)**

Personat që janë të interesuar të
abonohen në këtë Revistë, janë të lutur
të kontaktojnë në adresën:

Rruga “Vaso Pasha”, Pall.2, shk. 1.

☎: 04 223501, e-mail:

berberiscdp@albaniaonline.net

Botuesit e kësaj Reviste mirëpresin dhe e
vlerësojnë si ndihmë çdo vërejtje apo sugjerim për
përmirësimin e cilësisë së Revistës. Vërejtjet dhe
sugjerimet tuaja mund t'i dërgoni në adresën e
sipërmëndur.

Ju faleminderit!

*Those who are interested to register are
pleased to contact at:*

Rruga “Vaso Pasha”, Pall.2, shk. 1.

☎: 04 223501, e-mail:

berberiscdp@albaniaonline.net

The editors welcome any suggestion or comment
to improve the quality of the Review. You can send
your comments and suggestions to the above
mentioned address.

Thank You!

Kopertina: R&T Advertising

Art grafik: Elvira Çiraku

Shtypur në shtypshkronjën “ALB Paper”